Petar Hektorović

RIBANJE I RIBARSKO PRIGOVARANJE

Bulaja naklada

Ribanje i ribarsko prigovaranje

Petar Hektorović

Sadržaj

Parvi dan

Drugi dan

Treti dan

Poslanica Mikši Pelegrinoviću

Karta Hektorovićevog putovanja

Rječnik

Bilješka o autoru

Impressum

Gospodinu Hijeronimu Bartučeviću[1],
vitezu počtovanomu, vlastelinu hvarskomu,
Petre Hektorović
ova ribarska prigovaran'ja za milošću i za
razgovor šalje.

Parvi dan

Viteže naredni Bartučeviću moj,
Svim ljupki i medni kî znaju razum tvoj,
Koji nas svih brani u potribe naše
I brez cvarni hrani kako zlate čaše,
Koji nas svih kruni po mnoga zlamen'ja[2]
Kojim smo pripuni svakoga počten'ja.
Najdoh čteć[3] lipu stvar gdi mudri govore:
Brez izmine ništar dugo stat ne more
I mnoga trujan'ja koja su opora
Da budu skončan'ja ljudem do umora,[4]
I da je stvar prudna tko će vred ne sahnut,
Uzmaknuvši trudna težan'ja, oddahnut,
Kâ škodu donose kipu[5] i živin'ju
I kriposti kose svisti i umin'ju.
I zato još pišu: za trudom daj pokoj
Tko neće na prišu skratiti život svoj.
Odlučih toga rad minutih ovih dan,
Pušćavši sve nazad, kudgodi pojti van,
Zide ostavivši, meštre i težake,
Brašno[6] pripravivši i potribe svake.
Videć se zapleten u stvari primile
I čudno umeten povoljno brez sile[7]
Kih nisam nigdar sit ni u san ni bdeći,
Mirniji moguć bit, manje se trudeći
Na Tvardalju[8] momu koji me posvoji,
Kî, pravim[9] svakomu, čudno me opoji,
Kim buduć savezan, kad njega napravljam,
I grad i grajski stan velekrat ostavljam,[10]
I sve prijatelje (toli je on jaki),
Š njimi roditelje i razgovor svaki.

Bud da kî ga vide, toli jim drag bude,
Kad u njem poside, tomu se ne čude,
Negli budu pravit: nî u tom grihote,
Svaka taj[11] ostavit rad ove lipote,
U kom svaki trud moj toliko me slaja
Da mi sarcu pokoj to veći poraja[12].
A sve ča se čini na božju jest slavu,
Na pomoć općini[13], meni na zabavu,
Na utihu mojih koji će za mnom bit,
Jer je pravo svojih pomagat i ljubit.
Li ne hteć u meni skratit mudrih svȉta[14]
Koji su hvaljeni po svit mnoga lita,
Premda se slab čuju[15], odlučih za tri dni
Da kudgod putuju, neka me doma nî.
Ter za spunit želju najdoh dva ribara
(Istinu ti velju) najbolja od Hvara,
Paskoja jednoga, dobra muža i prava,
Nikolu drugoga, mlada i gizdava.
Jedan se Debelja, drugi Zet naziva,
Kim je plav postelja kad litnji lov biva,[16]
I uho blazina, a kad je žešći znoj,
Pitje dobra vina sarcu mir i pokoj.
Činih da plav sprave i arbor i jidro
I vesla da stave i timun i sidro[17],
I mriže tankoga tega kê padaju
Der do dna[18] morskoga i putom plivaju,
I na to ubranu travu gorske paše
Ličminom vezanu da se ribe straše,
Kopitnjak[19] i osti i luča zametaj[20]
S kim će ribe bosti večer vozeć uz kraj.
Još Paskoj dovede sina za potribe
Koji š njim prisede da buca na ribe[21].
Svi ulizši u plav veselo pri Ploči[22],
Maknuv se kako lav Nikola van skoči.
Plesnuv se reče: nut! Vȅć slova ne reče,
Svivši dolami[23] skut ter domom poteče,
Kako tko ne spravi pinez punu zdilu,

Al ne zna gdi stavi dragu rič i milu.[24]
Nitkor nâs ne mnjaše[25] da je još u kući,
Kad se jur vraćaše veselo tekući
Noseć skrabijicu i š njom pobuk[26] novi
I staru mrižicu kom ježine[27] lovi,
Zatim tanke soli kâ se kȕpī liti,
Kû trate[28] na stoli ljudi plemeniti.
Paskoj mu reče: poj, kanjčenicu još daj.
Rih[29] ja: dosti je toj, veće tud ne postaj.
Taj čas se diliše[30], tako se brodeći
Junački upriše, put Kabla[31] vozeći.
Došad u Zavalu[32] parvi lov počaše.
Gdi velu ni malu ribu ne ujaše,
Jer mrižu zadiše u parvo metan'je[33]
Kom se utrudiše potezat zaman'je[34].
Zatim popadoše kolač od kamika[35],
Mrižu provargoše, spustiv ga dolika
Kojim (nuti čuda) taj čas ju oddiše
I sebe od truda barzo slobodiše.
Pojdoše naprida, opet ju spušćajuć
Kud je ribam črida[36], pobukom bucajuć.
Toj jutro ne htiše kopitnjak ni osti,
Mrižom bo loviše tuj ribe zadosti,
Obilno sasvima ča ne bih ja mnio
Da nisam očima mojimi vidio.
Jošće nakon toga jednoć ju metaše
Varh Kabla samoga gdi ino ne ujaše
Negli uhitiše zubaca za sriću
Kî priličan biše k jednomu teliću,
Koga ne izpletoše kako ribe ine[37]
Negli ga ojdoše[38] da tako počine.
Vide mi ga tada zgledat biše milo
Gdi je kako klada od pedlja mu rilo[39].
Vidit ga lipota, čudih se uistinu,
Kako mriža umota toliku težinu.
Vitar se podvizat tad poče odzdola[40],
Val vala dostizat: i reče Nikola:

NIKOLA

Pasko, neće nam dat smorac već loviti,
A vrime je ručat[41], ča je meni mniti.
Nu jidro napravi[42], argutlu izmi van,
I sve ino spravi, hodmo na drugu stran.

Pojdosmo jidreći od bada onoga[43]
Po moru puzeći put kraja drugoga.

PASKOJ

Neka skratimo put, reče Paskoj, hodi
Kad je vitar u skut[44], recimo štogodi;
Štogodi najdimo, ne mučimo danas,
Čim obeselimo gospodara i nas.

NIKOLA

Ja sam vasda spravan njega veseliti
I njemu pripravan vȁs život služiti.
Nudire počni tî kî si razumniji
Umin'jem i liti[45] od mene stariji.

PASKOJ

Mož' li se domislit, povij mi, jeda znaš,
Da[46] prî htij razmislit neg mi odgovor daš.
Nigdi se tužio vele biše jedan
Da je čudnu imio nesriću na svoj stan,
Bogatac budući, pun svega iman'ja
Da u svojoj kući dopade skončan'ja,
Jer ga obstupili zlohotnici bihu,
Oružjem strašili kô s sobom imihu

I da mu ujde van[47] hiža kroz prozore,
On osta savezan, jer ujti ne more.
Što ti se sad vidi, može li biti toj
Istina, besidi, ali je laž ovoj?

NIKOLA

Ako ti ja budu povidit toj što je,
Ča ćeš da dobudu[48], moj druže Paskoje?

PASKOJ

Pehar muškatila znaj da ćeš dobiti
Sladka i sazrila kim ti ću služiti.
S voljom dim ovoga kî nas njim uzčtuje[49]
Kî će bit, vim[50], s toga vesel da te čuje.

Ja rekoh: nȅ jedan, da još mu dva daruj,
Ako ti po vas dan izreče pritač tuj[51].

NIKOLA

O tome dobitju ja ću se minuti[52]
I o tome pitju, da sliš' ako ć' čuti.
Znaš ko je bogatac pun blaga zadosti?
Oni ozubatac komu tî ne prosti[53].
Ako ć' znat je li toj ča ti ja kazuju,
Pošad mu lustre zbroj kê srebro minuju.[54]
Ribam da je more dom, toj mož' viditi,
Na suhu ne more nijedna živiti.
Ribam zlohotnici kî jih obstupaju
Jesu svi slovnici koji jih hitaju.
S koga riba gine oružje jest onoj:
Pritnji i travine i pobuci tokoj.
Od prozori bud znan: oka su u mriži
Kû kad iztegnu van kroz nje more biži.

Kada ja poslušah tej stvari, u taj čas
Začudivši se, stah nemalo smućen vȁs.
I rekoh: bratjo mâ, svaki vas ufan stoj[55]
Da vam sam sasvima obezan[56] čuvši toj.
Odkle dojdoh na svit i po njem putuju,
Od sedamdeset lit daleč se ne čuju,[57]
Kâ mi starost daše i ne znam odkuda
Prid mnom ne gataše nigdar se taj čuda.
Gatku izrečenu ja bolje na svit saj[58]
Ni liplje odrišenu ne slišah neg je taj.

Zatim dojidrismo s argutlom u ruku
Kako sami htismo u najliplju luku,[59]
Gdino je bašćina kû sade i riju
Otca tere sina, vitezi obiju.[60]
Došad, ugledasmo nepoznane gosti,
Na plav jim poslasmo svakih rib zadosti.
Kî viditi bihu razumna govora,
Naredno idihu s pokrovom odzgora[61].
Oni zahvališe cić dara lovnoga,
Ter se prem diliše put Grada Novoga[62].
I vaše težake lova nadilismo
I š njimi junake[63] keto tu vidismo.
Rih ja: druzi mili, nač hitasmo ribe
Ča smo pozabili svi naše potribe?
Vrime je blagovat; ča se oblinismo?
Hodmo se počtovat[64], kakono želismo.

Taj čas potekoše ter oganj snitiše,
Variše i pekoše kako sami htiše.
Tuj se pokripismo na volju brez priše[65]
I pismo i jismo koliko kî htiše,
Na onu tarpezu kamenu kâ stoji
Gdino se vitezu takovu pristoji.

O kolke kon vode i sâda[66] postavi,
Toj svim kî dohode i sebi pripravi.
Pod sincom[67] pri kući svi se veseleći,
Oni potičući[68], a ja sam sideći.
Paskoj nas ponudi, jer šćediti neće,
Reče: dobri ljudi, biste li što veće?
Hoćete l' od mene oni prisnac veli,
Al turtu kû žene peku na padeli,
Al da vam jajnik tuj prinesem, recite!
Nu se svaki počtuj ter se veselite.

Vazmi svaki vaju[69], rih; barže[70] ribari
Mišati ne haju s ribom marsne stvari?
Meni je ovoj dosti po nauku momu[71].
Nitkor vâs ne prosti tomu ni ovomu[72].
Sve je toj pečeno nȅ da se povrati,
I na plav sneseno, ner da se potrati[73].

Videć da neću ja, ni oni ne htiše
Neg da za drugovja hrane odlučiše[74]
Nikola misleć sta; hoće l' reć al neće
Kakono nevista kâ želi odveće,
A reć se ujima neg tretom pitana
Da muža vazima, li s pomnjom iskana.[75]
Nikôko mučavši sam sebe izmori,
A pak se ustavši istom progovori:

NIKOLA

Svaki vâs me zabi[76], zašto mi ne daste?
Nu, recte, kamo bî ča mi obećaste?
Gdi mi je dobitje kô s trudom misleći
Najdoh, ali pitje kô dobih jidreći?

Rih: Pasko, poteci, tri[77] daj, kako rismo,
Već riči ne reci, nehote zgrišismo.
Iz manjega suda počni mu točiti,
Veći hrani onuda[78] kud ćemo hoditi.

NIKOLA

Dosti mi će jedan, neka znate, biti
Nisam toli žedan da ću tri popiti.
A svakomu vaju kad jih natočite
Po jedan pridaju, isto mi zgodite.
Učinmo zdravicu ovde mi na staru,
Recmo počasnicu oba gospodaru,
Za njim ćeš ti meni, ja tebi, ćaćko[79] moj,
Došad[80] se ne kreni dokle se spuni toj.

Tad Paskoj barzo je sam na plav potekal
Govoreć: dobro je, budi što si rekal.
Barzo ti poteče, a barže se vrati,
Sve se zbudi, reče, i dug da se plati.

PASKOJ

Naš gospodin poljem jizdi,
Jizda da mu je,

NIKOLA

Na glavi mu svilan klobuk,
Sinca da mu je,
U ruci mu zlatne knjige,
Družba da mu je,
Prid njim sluga pisan poje,
Na čast da mu je.

PASKOJ

Majka mu je lipo ime dila
Svitla sunca gledajući,
Ljuba mu je zlatom venčac vila
Uz konjika potičući.

NIKOLA

Lipo ti je, brajo, pogledati
Lipa skoka junačkoga
Gdino mi junak poskakuje
Od kamenka do kamenka,
Bila lišca pokazuje
Iza šćitka perenoga.
Iza šćitka perenoga.

Tad ja okusivši, svaki se začudi,
A oni popivši, hvala vam, rih, budi,
Kî tako pojući mene veselite,
Razgovor dajući službu mi činite.

Zatim se Paskoje obazriv u čas taj:

PASKOJ

Nut, reče, kako je bašćina lipa saj!
Nut oni lipi sâd, nut tarsja onoga!
Da bi mi ovdi sad gospodara od toga,
Platih bih što godi, aj Pasko nebore,
Vȅće ner tkogodi verovati more;
Dim vam starijega, i kad bih toj stekal,
Ne dim ni mlajega da bih se odrekal.

NIKOLA

Ako t' se ne grusti što je toj i nȁm reć,
Nudire izusti prid nami totu steć[81].

PASKOJ

Da stojim po vas dan s vami der do noći,
Neće mi nijedan, mnim, u tom pomoći.
U njemu ja čuju oni razum pravi,
Zato vas ne psuju, čuj mi ne zabavi[82].
Jednu ću tančinu[83] samo da mi povi,
Za sarca lahčinu[84] pojt ću u Grad Novi[85],
Najti ga na domu, jer veselo čuje,
Priklonit k svakomu ko ga potribuje,
Za znat je l' istina i biti li more
Ali je tašćina, ča slišah govore.

Rekoh ja: Paskoje, znam da s' prijatelj moj,
Rad ljubavi moje kazuj nam ča je toj.

PASKOJ

Za posluh[86] ću riti i spunit ča želiš
I sve poviditi istinom kad veliš.
U družbi se najdoh na Solinskoj rici[87]
(s kimi tamo sajdoh) s trima redovnici[88].
Bud' da š njimi bihu jošće mnozi ini,
Jedan red imihu u biloj skupšćini[89],
I kî jim služahu pripravni k volji njih[90]
I u svem slušahu kakono starijih.
Oni tuj staviše nike cke nad riku
Na kê napraviše tarpezu veliku.
Tuj se je družina na obid[91] skupila
Kon Urmanić mlina i kol njih kaštila.[92]
Došad se umiše na same rike kraj,

Pak blagosloviše po redski običaj.
Tako i ti čini, Nikola, moj ti svit[93],
Tere se ne hini, jer ti ću čudo rit[94].
Kî ne zlamenuju jizbinu stavljenu,[95]
Mnokrat izblaguju nepravdu paklenu.
Čul sam da tri daje blagoslov koristi
Tomu kî to haje, dobro se uvisti[96].
Parvo se ne boji toga što t' rih sada
Da brez sumnje stoji tko brašnu zlamen dâ
I da ga otrovat ne mogu otrovi
Ni mu kû škodu dat u zdili takovi.
Zatim da tučniji bit mu će obrok taj
I kipu vridniji, pameti toj i znaj.
I ov naš gospodar (zamirah ga vide[97])
Učini taku stvar prî ner jisti side.
Pak se pokripivši, ustav se na noge
K Bogu se obrativši hvale mu dâ mnoge.
Tako i mi činimo, jer pȉća[98] i svaka stvar,
Očito vidimo da je toj njegov dar.
Tuj jiše i piše malo govoreći,
Zadovoljni biše, svi se veseleći.
Biše sve priprave, mlajši se dostižu[99],
Ništo teplo stave, a ništo podvižu[100].
Niki vino nosi u veloj bokari,
Tko će pit da prosi[101] da se ne privari.
Vode bihu sudi kâ rikom ploviše[102],
Razloženi[103] svudi kako se gdi htiše.
Niki pogleduje, stav gdi ga svi vide,
Ako što tribuje da mu zapovide.
Neće da se krene zarčeći prid svima,
Očima da trene vrimena ne ima.
Niki pospišuje toga kî sir starže[104],
Ter mu poprićuje da ga nosi barže.
Nici dvorno služe riči ne imihu,
I dobro se druže kako sami htihu.
I barzo tecihu štogodi doniti,
Jer pomnjivi bihu starijim zgoditi.

Kad obid svaršiše prilipo na rici,
Ustav zahvališe Bogu svikolici.
Čudo vidit biše svim totu meu nami,
Gdi rika teciše pod naju[105] nogami.
Sidoše zatime da se razgovore,
Oblast davši svime reći tko što more.
Tad jedan stariji koga svak zamira[106],
Kako razumniji, parvi rič prostira[107].
Reče: bratjo, znajte, čudo vam ću reći,
Nu me poslušajte rič moju zoreći[108].
Riku tuj vidite barzu i duboku,
Ovde gdi sidite, ne vele široku.
Od počatka vika nigdar ne pristaje,
Odkuda tolika u gorah voda je?
Da bi je sva bila polja puna i gore.
Jur bi se iztočila svej tekuć u more,
Nigdar ne stajući najmanji jedan čas,
Ni se vraćajući; ča je toj, prosim vas?
Drugi mlaji malo reče: ako ć' znati
Kako u zarcalo[109] sve ću ti kazati.
Mater našu ovu, po kojoj se hodi,
Koju Zemlju zovu, more svu obhodi.
Kâ ima šupljinu po mnoge načine,
Pisačje, paržinu, skrače i sadrine,
Kroz kê prohodeći more se zakriva,
Tanko se cideći tere sladko biva
Na gore uzhodi timi šupljinami,
Paka se slobodi iztičuć rikami.
Tako t' voda zgora u more dohodi,
A druga iz mora potajno uzhodi,
Tere zacić toga rike ne pristaju
Cić mora onoga kim se pomagaju.
Ne budući red taj svita od počala[110],
Znaj da bi rika saj[111] i svaka ostala
I vela i mala, nizbardo prohode,
Jur prazna ostala i bila brez vode.
Salamun kazuje da nije inako,

I toj potvarjuje[112] govoreć ovako:
Sve rike iz mora znajte da ističu
I opet odzgora u more dotiču.
Komu se do slova verovat sve more
Ča godi njegova pisma nam govore.
Otče, ča t' se čini ali ča ti se mni
Je li toj k istini prilično ali ni?

Koli nam drago svim toj bi naučiti,
Ja vam rit ne umim, vi ćete suditi.
Kada ga slišasmo govoreć ovako,
Barzo verovasmo da je sve toj tako.
Jer slišasmo čuda totu donesena,
Ne znamo odkuda, pritanko rečena.
Čuvši riči ovoga, ne postav, on reče:
Od puta pravoga vele si daleče,
Kako ćeš poznati po razumu tvomu,
Jer ti ću kazati način svemu tomu.
Zato nu pomuči[113], tere svaki vaju[114]
Sada se nauči ča mali poznaju[115].
Parvo ću razorit ča si govorio,
Ne ča bi moglo bit neg ča si hotio.
Dim: sve tej šupljine kê si htil zbrojiti,
Ni mogu ni čine more sladko biti.
Jer ča u sebi nima nijedne sladkosti,
Toj ti ne vazima ni moru slanosti.
Razumni govore: tko ča nima u sebi
Da dati ne more ni meni ni tebi.
Nu da bi moglo bit, stavmo[116] govoreći
I more se osladit tanko se cideći,
Drugu ti hoću rit neg rekoh još bolju,
Kû ćeš moć procinit sam na tvoju volju.
Je li toj istina, nu mi reci sada,
Da svaka težina zgora doli pada
Sama, dim, po sebi, po naravu svomu,
Ako ju tko ne bi siloval u tomu?

I da pojt ne more uzgora dovika
Kad ju ne pomore[117] kâ sila velika?
On reče: tako je, nî tomu protive,
Ča s' rekal dobro je i s desne i s live.
Stariji mu reče: ne budi t' sramota,
Već mi ne uteče, jer se sam zamota.
Nî li teško more, nudir ča mi ć' najti,
Misli, kako more nagoru uzajti?
Po sebi kako li rikom se stvoriti
Kad svaka ima doli težina hoditi?
Ako s' rad viditi toj dake kako je,
Nu me htij slišiti, sve znati dobro je.
Istinu ti ću reć, nijedna stvar ina
Ne čini rike teć neg sunca vrućina.
Jes' vidil vrućinu koliku moć ima,
Da svaku vlažinu pritežuć pojima[118].
Ako li ne znaš moć jošće toj vrućini
Tere ju znati hoć', ovako učini:
Poj, vazmi gostaru (bud da se toj znaje)
Al novu al staru, istom cila da jê,[119]
Tere joj svrući[120] dno pak garlić postaviv
U vidro vodeno k nebu dno upraviv
I prigledav bliže, vidit ćeš cić toga
Da vodu podviže iz suda onoga.
Znaš sude caklene, bantuze[121] kê zovu?
Nuti slušaj mene, ter kušaj stvar ovu.
Vazam jednu stavi na golu pȕt tvoju,
Ino ne pripravi, al na drugu koju;
Neće ju nigdar čut[122] ni se tim smutiti
Tvoja ni ina pȕt, ni ju ućutiti.
Da ako li lana užgavši staviš tuj
Malo razčešljana (kad kušaš, tad veruj),
Napuni se mesa ako ne ostine[123]:
Znaš li zacić česa? Samo cić vrućine
Kâ ima tôku moć: ča vlažno doseže,
Ali neć' ali hoć, sve k sebi poteže.
Nu kušaj i ovo, kada je u lito,

Akoprem nî novo negli svim očito:
Prolij malo vode gdigodi na ploču
Gdi psi ne dohode kî ju žadni loču,
Gdi sunce prižiže kada je sušina,
Znat ćeš kako dviže mokrinu vrućina.
Jer malo postavši[124], nećeš je viditi,
Sunce će, spušćavši zrake, nju skupiti,
Kô po morskoj vodi kupeći ne staje,
Ča u njoj nahodi vasdakrat najslaje.[125]
Zatoj se ne kini, jere svojom moćju
Po vas vik toj čini i dnevom i noćju.
Jer kad je ovde noć, inude dan biva,
Svude sunčena moć brez stanka prosiva.
Potanko kad skupi dosta tej mokrine.
Oblakom zastupi[126] nas i strane ine.
Iz koga padaju dažji, snizi i grȁdi
Nikȁda[127] po gaju, nikȁd po livadi,
Po gorah najliše[128] gdino su ravnine
I stine najviše i guste planine;
Odkud pak ističu bistrimi vodami,
K moru se zamiču barzimi rikami.
Kakono tko kuha naprišno u sudu,
Često oganj duha ne prašćajuć trudu[129].
Malo pridišući k ognjišću dotiče[130],
Glavnje primičući ter oganj podtiče
I kuha onu stvar po način po ovi,
Staviv joj pokriv[131] zgar da ju prî gotovi.
Kad pokriva tega podvigne domala,
Ugleda da svega rosa je popala,
Koja, dam ti znati, kapljami se stvori
Ter bude kapati nizdola odzgori.
Odkud je rosa taj, nudire iziskuj,
Od one dolnje, znaj, mokrine kâ je tuj,
Kâ tanko uzhodi i neće pristati,
Dokle god nahodi pokriv na pinjati.
Salamun je dake istinu govoril
Da načine take nî nam bil otvoril[132].

Ča ć' veće da t' reku prid ovimi oci?
Sad znaš odkud teku rike i potoci.
Toj nam povidivši ne zajde inamo,
On odgovorivši ovo reče samo:
Da ne bude vrime domom putovati,
Još vam bih rȁd svime varh toga kazati
Ča sam čul govore razumnu glavu ja,
Kad se sad ne more, hoćemo drugovja[133].
Ustav se spravismo, jer vrime minuje,
Gdi ča gre, stavismo, neka se putuje.
Mi, kî toj slišasmo, kî godi tuj sidi,
Na čemu ostasmo, niktor nâs ne vidi[134].
Zato neću bit lin, do Grada ću iti
Da me on vlastelin[135] bude naučiti
Istinu od toga, zna l' pilozopiju[136],
Taj vitez od koga tôke hvale diju.
I tako t' počteno sidine nositi
I još pohvaljeno na svitu živiti.
Je li tko tuda već razuma takoga
Kî bi mi umil reć štogodi od toga?

Rih: u svoj daržavi ni jošće onuje[137]
Taki se ne pravi nigdire ni čuje[138].
I filozofiju i kriposti ine
U njemu ja viju kê druzi ne mine[139].
Hijeronim gospodin umom svih minuje,
Svak mu je kako sin, svak ga zna i čtuje.
Zato k njemu hodi kad imaš tuj želju,
Inud se ne brodi[140], čini ča ti velju.
Ča ti on pogardi ukloni se toga
A ča ti potvardi darži se onoga.
Nikola već ne da riči da se reče,
Skoči i noseć meda u satju doteče.
Pak reče: opet grem, i doni ne mala
Kus ponačeta prem s kruhom kaškavala,
Paprenjakov, vina i voća pripravi,

Tuj tko hti - užina[141], tko ne hti - ostavi.

Zatim se ustasmo i postav nikôko[142],
Sunce ugledasmo ne vele nizoko,
I pojdosmo zatoj luku prohodeći
Toj ovo i onoj tiho govoreći,
Nikada postajuć, nikad postupaje[143],
Bašćinu gledajuć, oh koli lipa je!
Onada najliše vrimena onoga,
Kada puna biše obilja svakoga.
I dobro postasmo[144] sve misto prohodeć,
Kasno večerasmo, jur sunce zahodeć[145].
Paka večeravši totu noćevasmo,
Siti[146] se naspavši rano se ustasmo.

Drugi dan

Pojdoše vozeći kude sami htihu,
Luku obhodeći gdi ju našli bihu.
K Suletu[147] gredihu daržeć se varh vitra[148],
U tom višća bihu ona dva i hitra.
Bud da vitarac mal, lipotom ča znahu
Odzdol[149] biše ustal, još vekši čekahu.
Malo provozivši prî ner se umori.
Riči potočivši Nikola govori:
Recimo po jednu, za vrime minuti,
Bugaršćinu[150] srednu i za trud ne čuti[151],
Da sarpskim načinom, moj druže primili,
Kako meu družinom vasda smo činili;
Kako da se utiče[152], jer biše od volje,
Sam Paskoj pokliče ča može najbolje:

PASKOJ

"Dva mi sta[153] siromaha dugo vrime drugovala,
Lipo ti sta drugovala i lipo se dragovala,
Lipo plinke dilila i lipo se razdiljala,
I razdiliv se opet se sazivala.
Već mi nigda[154] zarobiše tri junačke dobre konje
dva siromaha,
Tere sta dva konjica mnogo lipo razdilila.
O tretjega ne mogoše junaci se pogoditi
Negli su se razgnivala i mnogo se sapsovala.
Ono to mi ne bihu, družino, dva siromaha,
Da jedno mi biše vitez Marko Kraljeviću,
Vitez Marko Kraljeviću i brajen mu Andrijašu,

mladi vitezi
Tuj si Marko potarže svitlu sablju pozlaćenu
I udari Andrijaša brajena u sardašce.
On mi ranjen prionu za njegovu desnu ruku
Tere knezu Marku potihora besijaše:
Jeda mi te mogu, mili brate, umoliti,
Nemoj to mi vaditi sabljice iz sardašca,
mili brajane,
Dokle ti ne naručam do dvi i do tri beside.
Kada dojdeš, kreže Marko, k našoj majci junačkoj,
Nemoj to joj, ja te molim, kriva dila učiniti,
I moj dil ćeš podati, kneze Marko, našoj majci,
Zašto si ga nigdar veće od mene ne dočeka.
Ako li te bude mila majka uprašati,
viteže Marko:
Što mi ti je, sinko, sabljica sva karvava?
Nemoj to joj, mili brate, sve istinu kazovati
Ni naju majku nikako zlovoljiti,
Da reci to ovako našoj majci junačkoj:
Susrite me, mila majko, jedan tihi jelenčac
Koji mi se ne hti sa drumka ukloniti,
junačka majko,
Ni on meni, mila majko, ni ja njemu.
I tuj stavši potargoh moju sablju junačku
I udarih tihoga jelenka u sardašće,
I kada ja pogledah onoga tiha jelenka
Gdi se htiše na drumku s dušicom razdiliti.
Vide mi ga milo biše kako mojega brajena,
tihoga jelenka,
I da bi mi na povrate[155], ne bih ti ga zagubio.
I kada te jošće bude naju majka uprašati:
Da gdi ti je, kneže Marko, tvoj brajen Andrijašu?
Ne reci mi našoj majci istine poništore,
Ostao je, reci, junak, mila majko, u tujoj zemlji
Iz koje se ne može od milin'ja odiliti,
Andrijašu;
Onde mi je obljubio jednu gizdavu devojku.

I odkle je junak tuj devojku obljubio,
Nikad veće nije pošal sa mnome vojevati,
I sa mnome nije veće ni plinka razdilio.
Ona t' mu je dala mnoga bilja nepoznana
I onoga vinca junaku od zabitja,[156]
gizdava devojka.
Li uskori mu se hoćeš, mila majko, nadijati.[157]
A kad na te napadu gusari u čarnoj gori,
Nemoj to se prid njimi, mili brate, pripadnuti,
Da izglasa poklikni brajena Andrijaša
Bud da me ćeš zaman, brate, pri potribi
klikovati
Kada mi te začuju moje ime klikujući,
kleti gusari,
Taj čas će se od tebe junaci razbignuti
Kako su se vasdakrat, brajene, razbigovali
Kada su te začuli moje ime klikovati,
A neka da ti vidi tvoja ljubima[158] družina
Koji me si tvoga brata brez krivine zagubio!
Vesel budi, gospodaru, i vesela ti družina,
naš gospodaru!
Ova pisan da bude tvoj milosti na počten'je".

Uz toj odgovorih: Paskoje, hvala ti!
A pak Nikoli rih: bugari sada ti.

NIKOLA

"Kada mi se Radosave vojevoda odiljaše
Od svojega grada divnoga Siverina[159],
Često mi se Radosav na Siverin obziraše
Tere to mi ovako belu gradu besijaše:
Ovo mi te ostavljam, beli grade Siverine,
moj divni grade.
Ne znam veće viju li te, ne znam veće
vidiš li me.[160]

Sva je tada družina barze konje uztegnula
Tere stavši Radosava družina uprašaše:
Jeda nam si, vojevodo, zle bilige[161] kê vidio?
Opeta se zavratimo ka gradu Siverinu.
A on mi se junakom tihim mukom ujimaše[162],
Radosave,
Udrio je ostrogami junačkoga dobra konja
Tere to mi odjizdi prid junaci čarnom gorom.
I kada je bio sridi one čarne gore,
Padnuo[163] je Radosave s družinom vince piti,
Da parvo to biše stražice razredio.
Istom straža pripade[164] k Radosavu vojevodi,
Siverincu,
Da ti je u znanje, naju mili gospodine,
Ovo ti se brode turske kirižije karavane[165],
Neka to jih pojdemo junaci razjagmiti?
Radosav mi stražici vojevoda odbesidi:
Nemojte jih poništo, družino, razjagmiti,
Da isto[166] jim vazmite jedno brime dobra vina,
junaci bratjo.
Lipo jim ga vazmite i dobro jim ga platite.
Lipo ga su vazeli i lipo ga su platili,
I kada su padnuli junaci vince piti,
Druga straža pripade k Radosavu Siverincu:
Zlo si vince popio, Radosave vojevodo,
Na te se je spravio Vladko udinski vojvoda[167],
Siverinče!
Barzo mi su junaci barze konje pohitali
Tere mi su poseli junačke dobre konje.
Radosav mi ne može svoga konja uhvatiti
Zašto mu se barz konj biše po livadi razigrao.
Za njim to mi potičući vojevoda klikovaše:
Stani jure[168], konju, stani jure, barzi konju,
aj davori konju,
Stani jure, barzi konju, da bi, konju, zaginuo!
Kakono je meni tebe cića zaginuti.
Kada mi ga ne može Radosave sustignuti

Poklopio se je svojim šćitkom perenim
Tere mi je otašao za družinom brez konjica,
Svojom svitlom sabljicom, s vitim kopjem na ramenku,
Siverinče.
Za njim se je upustio Vladko udinski vojvoda
Na svojemu, vitez Vladko, junačkomu dobru konju.
I kad mi Radosava Siverinca sustizaše,
Smȉrio[169] ga biješe meju pleća udariti.
Položivši vito kopje barzu konju meju uši.
Već mi se je Radosave junački izvarnuo[170],
vojevoda,
Tere to mu vito kopje na peren šćitak prija[171],
Na peren ga šćitak prija, a sabljicom ga obsiče[172].
Stavši to mi vitez Vladko Radosavu uzbesidi:
Oto sam te kušao, Radosave Siverinče,
Bi li mi se umio pri potribi izvarnuti,
A sadi ti vera budi, Radosave, Vladkova,
viteško kopje,
Da te hoću prid družinom vojevodom postaviti.
Odmetni to od sebe tvoje junačko oružje,
Neka da se meju sobom junaci pozdravimo.
Radosav mi odpasa svoju sablju junačku,
K njemu mi je pristupio Vladko udinski vojvoda
Tere mu je pričao[173] bele ruke vezati,
Siverincu,
A sam ga je odveo na svoje divne dvorove.
K njemu su se kupile sve devojke i neviste
I one mlajahne, družino, udovice,
Tere to mi Radosavu Siverincu klikovahu:
Aj davori, davori, Radosave Siverinče,
Mnozim ti nam si čarno ruho postavio,
vojevoda!
Već to mi je hotila nika srića Vladkova
Da te je junaka na veri privario,
I njegova t' bi ljubovca čarno ruho pronosila.
Tuj mi se je Radosavu na Vladka razžalilo[174],
Tere to mu junak izglasa klikovaše:

Neverna ti, Vladko, vera i neverna ti ljubovca,
viteže Vladko!
Kada ga je začuo vitez Vladko klikujući,
Vele t' se je na njega vojevoda razgnjivao
Ter mi je dozvao one svoje verne sluge
Kojim to je pridao Radosava Siverinca,
Tere ga je poslao junaka zagubiti[175].
A sada mi i vasda dobra srića s tobom budi,
naš gospodaru,
I zdravo nam svude hodi i veselo domom dojdi.

Zatim ja ne postav, zahvalih i njemu
Ter mu rih: Budi zdrav i vesel u svemu.

Tako bugarivši bolji put obrati[176]
Htiše, jer svaršivši sedoše ručati.
Ponudiše mene da jim činju družbu[177]
Za pravi družbene[178] i za čast i službu.
I kako ručaše, ne hteć se liniti,
Veselo ustaše i jaše[179] voziti.
Naprid se tiskoše, dobro napirući[180],
Obadva klikoše[181], pisam začinjući
Potiho, ne barzeć, svaki vesel i vruć,
Jedan niže daržeć, drugi više pojuć:

"I kliče devojka, pokliče devojka,
Još kliče devojka, mlada mi tere gizdava,
Mlada tere gizdava, sa brig bela devojka Dunaja:
Stani se, Šišmane, stani se, Šišmane,
Stani se, Šišmane, tere mi razbiraj glasove,
Tere razbiraj glasove ča devojka mlajahta klikuje:
Dva sta kraljevića, dva mi sta kraljevića,
Dva mi sta kraljevića od bojka ne dobegla[182],
Ali sta ubijena, ali sta živa odvedena?

Nisu ti ubijena, da nisu ti ubijena,
Nisu ti ubijena, da živa mi sta odvedena,
Živa sta odvedena k caru Pajazitu na Portu[183].
Andrijaš se moljaše, Andrijaš mi se moljaše,
Andrijaš se moljaše baši, alubaši, subaši
Ne toliko za sebe koliko za brata Lazara:
Pušćaj naju, bašo, pušćaj naju, bašo,
Pušćaj naju, bašo, do naju mile majke,
A verom ti se mojom junačkom obetuju[184],
Sabljice da ne pašu, sabljice već da ne pašu,
Sabljice da ne pašu, konjica da ne jižju[185],
Kalujer da se postavlju, Svetoj gori da služu"[186].

Kad pisan dospiše u vrime obroka,
Prem na kraj dopriše Bračkoga otoka[187]
Gdi voda, ne vim zač[188], na hipe barza je,
Gdi se s Suletom Brač malo ča ne staje[189].
Zatim malo stavši kopit navadiše
Pak plav privezavši obid pripraviše.
Sidosmo blagovat, nič ono nič ovo,
I onim se čtovat[190] ča biše gotovo.
Za svim tuj razbiše, jur kad siti bismo,
Ježin[191] kê skupiše prem kad sisti htismo.
Nikolu odpravih zarad vȅće stvarî,
U mošnju mu stavih nikôko dinari,
Njemu naredivši da ide prik gore[192],
Ništar ne šćedivši kupit sve ča more
Za našu potribu, jer mi se čini to
Nesladko svej ribu blagovat u lito.
I zač[193] odlučismo vele naprid iti
Ča prî vidismo za moći viditi.
On se zamaknu tja pošad kupovati,
Tuj Paskoj na me ja govore marmnjati.

PASKOJ

Zašto nis' dal ni htil ponest kanjčenicu
S kê bi kadgod imil dobru brašnenicu?
Nahital bih kanjac, jer ovdi love se,
Procipov[194] i janjac dokle on donese.
Da sam ja kriv, budi, tej riči pustimo,
Rih, dokle on trudi, legši počinimo.
Ovdi prem u plavi pod ovim pokrovom
Sladak se san pravi pod sincom takovom[195]
Kad nimamo ini zaslon tuj nadvoru,
Ni stabla ni sini na kraju pri moru.

Tako t' učinismo u sunce najvruće,
Jer ondi ne imismo ni zida ni kuće.
I malo pospavši, barži od sokola,
Vidismo ustavši gdi grede Nikola
I š njim pastir tokoj[196] da na plav sve stave,
Noseć svaki dil svoj njegove priprave.
Zatim se spraviše, dav pastiru piti,
Kî pivši želiše k stadu svomu iti.
On se poklonivši kada hti da ide,
Ter se uputivši uzbardo otide.
Nikolu hvalismo barzo da je hodil
I dobro t' je, rismo, kupil sve ča je htil.
Tad oni ne htiše tuj veće siditi,
Vesla napraviše ter jaše voziti.
Pojdosmo k Nečujmu[197] za kušati sriću
Gdi je bil Don Dujmu stan Baništriliću[198]
Koji Split ostavi i tamo se zavi[199]
Cić božje ljubavi da ga bolje slavi,
Luku tuj obravši za njemu[200] služiti,
U svemu poznavši da će zgodna biti.
Luka je velika, vridna za življen'je
U koj su razlika mista za lovljen'je.
Kî u njoj plavi vežu liti dohodeći,
Na šest mist potežu tratu[201] tuj loveći.
Dugo vrime Marul Marko je tuj š njim bil[202],

Koga, mnim, da si čul i knjige njega čtil[203],
Kê su raznesene po sve svita kraje,
Čudno narešene, svake slasti slaje,
Kî cića umin'ja koje on imiše
I čista živin'ja svude poznan biše,
Kî svojom dobrotom kud godi je hodil
I svetim životom svim je bil drag i mil,
Svu našu okruni stranu[204] mnogom dikom
I častju napuni i hvalom velikom;
Kim je urešen bil i jezik slovinski[205]
I kim se je dičil tokoje latinski[206].
Ja mnim, ona dila kâ vidih od toga
Da ti nisu bila brez Duha Svetoga,
Kî mu dâ nauk taj i razum u nj stavi
Da ga zna svaki kraj, da ga vȁs svit slavi.
Marko Marul oni komu se svi čude,
Koga glas svud zvoni i cvate od svude!
Znali su, njegova pisma[207] kî su čtili,
Razuma takova jesu l' gdi vidili.
O Splite čestiti, kû si sriću imil
Da s' vasda njizdo tî razumnim ljudem bil!
U tebi knjižnici[208] mnozi se rodiše,
Veli razumnici, koji slavni biše.
Ljudi vridna broja kojih glas mukal nî[209],
Vasda družba tvoja bili su po sve dni,
Kî kriposti biše svake napunjeni,
Kako sami htiše, i vele hvaljeni.
Li Marul nad svima, za reći rič pravu,
Najveću čast ima i diku i slavu.
Zvizdami meu svimi kako sja Danica
Tako t' meu mudrimi ime mu protica[210].

Oni jur svoziše sežanj dvi hiljade[211],
Kad (ne znam ča biše) žeja me napade,
Al bihu kopita uzrok, al ježine,[212]
Al vrućina lita, al kê stvari ine.

Rih: Žeja me tira, nu mi dajte piti.
Nije toj zamira navlastito liti.
Kad oni da dadu i da služe htiše,
Vidih velu svadu, ričmi se snitiše
Jer ne bî buklije onde ni pehara,
Jedan mre od jije, a drugi se stara.[213]
Pak su se svidili[214] (stid jih biše reći)
Da su toj zabili pastiru služeći.[215]
Meni tuj služiše vinca razvodnjena
Kupicom kâ biše za njih ponesena,
Po krajih[216] zlaćena srebra izvarsnoga,
Tegom[217] napravljena, načina staroga[218].
Počeh ja gasiti tiho tuj nezgodu,
Kî se imah sarditi i žaliti škodu.
Malo t' me griziše taj škoda takova,
Neg ča mi drag biše kî mi ga darova.[219]
Od Damaška strane doni ga znanac moj
Meu stvari izbrane kojim ne biše broj.
Kada u njem staše vince al vodica,
Na dnu mu se sjaše s misecom Danica[220].
Meštar na nj pisat hti ovu rič, ne inu:
"Gdi godi budeš ti, veseli družinu!"
Moriškimi slovi[221] toj hti upisati
Prî ner ga gotovi i zlatom pozlati.
Zabivši se[222] staše nikôko mučeći,
Nijedan ne znaše ča činit ni reći.
Tuj ne govoreći smisliše se tada,
Jedan sprid vozeći, a drugi nazada[223].
Plavju obarnuše na tihomu moru
Tere se varnuše opeta uzgoru[224].
U tome nemiru odlučiše iti
Gdino se pastiru podaše napiti.
Paskoj se boleći cić toga dostojno,
Vȁs taj put noseći sarce nepokojno.
Govoreći njemu: Vid se omarsismo[225],
Jere te u svemu tôko prihvalismo!
I glavom pokima rekši: mudri neće

Da se nitkor nima hvaliti odveće.
Priče[226] ga karati nemilo rad toga,
Zatim mu davati nauka dobroga.
Veće pomnju prudi človiku imiti
Ner težeć kî trudi i vele dobiti.[227]
Istina bo je toj i pravo t' se reče:
(pametuj svak ovoj) pomen[228] kuću teče,
Nepomnja raztiče stoke[229] i velike
Kako kad ističe vodica iz rike.
Toj ve si domodar[230] ne u zloj haljini,
Sam sebi gospodar i svojoj družini,
Lahko ćeš doteći gdi s taki shode,[231]
S nepomnjom ne hteći čuvat se od škode,
I znaj da ćeš tvoj stan skoro razčiniti
I ne u vele dan, hteć tako živiti.
A to (ča mogu znat) još veće činjaše,
Za sinu nauk dat koji ga slišaše.
Nikola kî je kriv i ne gleda gori,
Koliko da nî živ riči ne govori.
Vas taj put mučavši čestokrat uzdiše.
Zatim malo stavši[232] dojdoše gdi htiše.

Kada tuj dojdosmo, nuti sriće naju[233],
Bukliju najdosmo s peharom na kraju.
Prî ner se krenuše (Paskoj ga pozire)
Njom se nategnuše na volju brez mire.
Kada se napiše našad sve tuj milo,
Kako pozabiše sve ča biše bilo.
Ter se uputiše hteći naprid iti,
Vrimena ne htiše veće tuj gubiti.
I tako vozeći na pospih nizdolu[234]
Paskoj, govoreći upraša Nikolu:

PASKOJ

Hoć' mi odpivati, za mnom ne ostaje,

Ča te uprašati budu pripivaje?[235]
Ako budeš htio, sve ću ti prostiti
Ča me si činio vrativ se voziti.

NIKOLA

Ča budu umiti, nu počni govorit,
U tom ti zgoditi[236] neću se umorit.

PASKOJ

Što je najstarije, nudir me nauči
I dugovičnije, rec' ter me ne muči!

NIKOLA

To je jedini Bog brez simena koren,
Kîno je sam svemog, nȅ rojen ni stvoren.

PASKOJ

Da najliplje što je?

NIKOLA

Oto vas ovi svit,
Po Bogu jerbo je vaskolik stvoren bit.

PASKOJ

Da najveće ča je? Odgovor daj barži!

NIKOLA

Sam znaš misto[237] da je, jer svaka uzdarži[238].

PASKOJ

Nu najbarže što je? Reci mi da viju[239].

NIKOLA

Mišljen'je jest moje i tvoje i sviju,
Kô svuda protiče, kô svude prohodi[240],
Koje se promiče po suhu i po vodi.

PASKOJ

Da najjače ča je?

NIKOLA

Od tih čim svit plodi,
Potriba jača je, jer svaka nathodi[241].

PASKOJ

Da što je vridnije[242]? I toj mi kazuj sad,
Ali razumnije? Začto sam znati rad.

NIKOLA

Razumno je vrime, svaka iznahodi[243],
Vele teško brime oblahča kadgodi[244].
A k tomu vridno jest nad svaka od svita,
Časa ne more sest, najbarže prolita[245].
Prohodi ne stajuć ter se ne povraća,
Blag jest kî ga znajuć u dobro sve straća[246].

PASKOJ

Nudire totu stan' ter mi rec' ako hoć':
al je bil parvo dan ali je bila noć?

NIKOLA

Kî bihu razumni oni tako riše.
I meni se toj mni da prija noć biše.

PASKOJ

Rec' mi: mučno što je i lahko, ako viš[247]?
Jer bih rad oboje toj meni da poviš.

NIKOLA

Svakomu mučno je sama sebe znati,
A zatim lahko je druzih pokarati.
Mučno je i onoj potajno daržati
Ča ti prijatelj tvoj bude povidati.
I još stvar trudna je, hteć pokojan[248] biti,
Vrime kô ostaje dobro razdiliti,
I psovke podniti kê budu rečene,
Sarce ne imiti ni misli smetene.
Mučno se još ima[249], premda ćeš ne htiti,
Licem i očima zlobu ne odkriti.

PASKOJ

Je l' kô dilo veće al može li biti
Ner u greb[250] ležeće tilo uskrišiti?

NIKOLA

Veće čini oni od čuda takoga

Kî sebe ukloni od griha smartnoga.
Tilu život dati manje će toj biti,
Jer će li nestati i opet umriti.
Da tko dušu shrani i grihom otima,
Oni stvar obrani kâ konca ne ima.

PASKOJ

Što s' ridko vidio na svitu ovomu.
Ako s' procinio u življen'ju tomu?

NIKOLA

Ridko ti ovo gre, vladavac kî dere,
Starosti da dopre zal i pun nevere.

PASKOJ

Kako ćemo moći mi pravo živiti,
U dne i u noći pohvaljeni biti?

NIKOLA

Ako uzpomnimo sebe ukloniti[251]
U čemu vidimo druzih prigrišiti.

PASKOJ

Kom kripostju bude mlad človik ponišan[252]?

NIKOLA

Ako on ne bude nigdare zališan[253].

PASKOJ

Da ča se nahodi u mužu i ženi
Ča prudi i škodi? Nudire rec' meni!

NIKOLA

Jazik je, da znaš, toj dobro i zlo voće
Kî po običaj svoj govori što hoće.

PASKOJ

Da čim se jizbine i pitja slačaju?

NIKOLA

Ne znam stvari me nere glad i žaju.

PASKOJ

Umiš li mi riti: kâ su božja dila
Meu nami činiti koja mu su mila?

NIKOLA

Njegovo dilo je oholih snižiti[254],
Umiljenih toje gori uzvišiti.

PASKOJ

Htij mi poviditi, ako t' je od volje:
Na svitu činiti ča nam je najbolje?

NIKOLA

Toj moreš sam znati, mene ne prositi:

Dobro dilovati i dobro živiti.

PASKOJ

Da ča se nahodi potajno i duboko
K čemu ne dohodi umin'je visoko[255]?

NIKOLA

Kê dojti imaju al prave al krive,
Stvari se ne znaju, jere su sumljive[256].

PASKOJ

Ča je ljudem sladko i milo odsvude,
I ljupko i gladko[257]?

NIKOLA

Ufan'je kim žude[258].

PASKOJ

Rec' mi: kada vesel človik vele biva?

NIKOLA

Kada je s mirom sel ter čagod dobiva.

PASKOJ

Kâ t' se najbolja plav i brez sumnje vidi?[259]

NIKOLA

Kâ dugo putovav, došad doma, sidi[260].

Čudno ti mi biše Nikolu viditi
Gdi hip ne pridiše[261] ni stane misliti.
Paskoj ga uprašaše i dobri postajuć[262],
On odgovaraše taj čas odpivajuć.
Sedši užinaše dobro se napivši,
Malo počivaše, meu sobom šalivši.
Vesla popadoše vozeći još bolje,
Na izmin klikoše[263] opet s dobre volje.

PASKOJ

Jesu l' ča vridniji mudri i umići
Al ča nevridniji kî su neumići?

NIKOLA

Kî su naučeni[264], vridni će se zvati
Kako zrak sunčeni jer se budu sjati,
I koji nastoje tuj kripost imiti,
Druzih sve dni svoje na dobro učiti,
S timi svitlinami vasda će živiti,
Skladni[265] će s zvizdami nebeskimi biti.
Tôka je od jednoga k drugomu prilika[266]
Kolika od živoga do martva človika.
I konji povodni[267] kî jizdit umiju
Veće su ugodni negli kî se riju[268].

PASKOJ

Oni lašci veli da ča dobivaju

Kî gredu veseli dokle jih poznaju[269]?

NIKOLA

Toj će dobivati kad pravo govore
Da jim verovati ništor se ne more.

PASKOJ

Ča se barzo stara ter izgubi zlamen[270]
Kakono i žara[271] udrena o kamen?

NIKOLA

Barzo se staraju sva dobra činjen'ja[272]
Ako ne imaju česta ponovljen'ja.

PASKOJ

Reci mi: ufan'je je l' čemu ali nî?

NIKOLA

Jest, kako i spanje kad se što lipo sni.

PASKOJ

S prijatelji sami kaki ćemo biti?

NIKOLA

Kakovih njih s nami želimo imiti.

PASKOJ

Zač su draži svudi vasda od počala[273]
Kî su lipi ljudi i kipa pristala?
Zašto je milije š njimi govoriti,
Toj ti se ne krije, sidit i hoditi,
Ner kî su mardavi, neslani i tromi
Al kî su garbavi i kljasti i hromi?

NIKOLA

Ostav' tej beside neka toj pitaju
Kî sunca ne vide i oči nimaju.

PASKOJ

Mislidir[274] u tebi: tko će se ženiti,
Lipu l' ima sebi ženu izprositi?

NIKOLA

Ako grubu[275] najde, mučan[276] je sasvima,
Jer u tugu zajde kâ lika ne ima.
Ako l' lipu jame, nač more iziti[277],
Molim te neka me..., ino t' neću riti.

PASKOJ

Da koga dopade nekorisna žena
Al kû mu nasvade[278] da je nepočtena,
Nevesel o tomu[279] kad bude toj znati
Koji lik zlu svomu on ima iskati?

NIKOLA

Ja ga ništar bolje ne vim naučiti
Ner take nevolje tarpeć podnositi.
Inako čineći porugan će biti,

Hodeć i ležeći sraman će živiti.

PASKOJ

S takimi trudniji dano je život vȁs[280]
I vele mučniji negli je smartni čas?

NIKOLA

Komu je mučno toj i neće podnesti,
Čuvaj se i nemoj u to se zaplesti.

PASKOJ

Ča se je najbolje ljudem naučiti?

NIKOLA

Zlobe i svojevolje pridnje odučiti.[281]

PASKOJ

Zašto zlato blidi tere nima mira?

NIKOLA

Jere ga svak slidi i hlepi i tira[282].

PASKOJ

Reci mi zatime, oddahnuvši malo,
Obrokovat vrime kada je pristalo?

NIKOLA

Vrime blagovati bogatu najbolje
Jest (ča mogu znati) kad mu gre od volje,
A ubogu se dâ vrime kad uzmore
I kad se dogoda al bolje al gore.

PASKOJ

U čem je dovika zla najveće mnoštvo?

NIKOLA

Kad stara človika pritisne uboštvo.

PASKOJ

Kô t' je draže vino od svih ča se čuje?

NIKOLA

Veruj mi, ne ino ner kô se daruje.

PASKOJ

Rec' mi: kakov je pas i koje je ćudi?

NIKOLA

Lačahan skakće vȁs, igra se i trudi,
Da sit ćud promini, režljiv je k svakomu,
Priličan se čini ogaru velomu[283].

PASKOJ

Koja zvir najgore ujida i rani,
Kojoj se nitkore vasda[284] ne obrani?

NIKOLA

Od divjih jest zviri nesramni laživac,
I kî dobrih tiri[285], zlobni razpravljivac[286];
A od pitomih on kî vuhleć[287] i mažuć
Zvoni himbeni zvon prijatelj se kažuć.

PASKOJ

Da ča je reći htil ričmi brez otvora[288]
Koje je govoril mudri Fitagora[289]?
Nemoj dupsti oganj oštarjem od noža
Ča god se stavi na nj, skončaje, ne množa.
Općena stanjica nima se pustiti[290],
Ni lasno desnica k svakomu kloniti.
Kad vlase podstrižeš, nad ustrižci ne stoj,
I nohte obrižeš, ni na nje mokrit poj[291].
Protiv suncu stati nimaš[292] kad govoriš,
Jer ćeš se kajati kad usta otvoriš.
Da ča je htil reći, ne hteć da svi znaju,
Razumno učeći da mudri uganjaju?
Uklon' se i biži i nemoj to dati[293],
Svej[294] u jednoj hiži lastovicam stati.
Čin' da t' se pohvata ruka lug smarsiti
Na kom ti pinjata bude se variti. [295]
Nigdar prik statire ne skači hudobno[296]
Ni prik ine mire, jer nije podobno.
Ul'jem stol[297] čistiti nemoj ni stirati,
Na kom ćeš siditi ali počivati.

Zatim primuknuše obadva prem tada
Kad se spomenuše da sunce zapada.
Barže se makoše jače napirući,
Dolame svukoše i potni i vrući.
Tuj si podvikujuć i trisku čineći
Kraj morski minujuć[298], more se pineći[299],

Prostirući ruke ča bolje umihu,
Na ustje od luke[300] dojdoše gdi htihu.
Totu plav staviše[301], svi tri ne pridišu[302],
Večeru opraviše, pekući na prišu[303].
Sedši večerasmo dokle svitlo biše,
Večerav zaspasmo, jer nam se toj htiše.
Na hladu tuj speći, koli bî sladak san!
Ptice žubereći dokle poznaše dan.

Treti dan

Tad se podvigosmo već se ne linećи,
U luku[304] idosmo tiho se vozeći.
Zatim plav surgavši[305] da se ne razbija,
Pojdosmo, ustavši[306], u carkvu najprija,
Ter se poklonismo u carkvici onoj
I molbe svaršismo[307] svak po običaj svoj.
Taj hvaljena mista paka obhodismo
Kâ lipa i čista pomljivo vidismo,
Kî se zelenjaše vartal, i gustirnu
Kâ nikad pojaše[308] onu družbu virnu[309]
Od kê ti zgor pisah[310] (koj budi vičnji raj!)
Ča od nje čuh i znah i ja i svaki kraj,
Vidismo njih stan'je kakovo je bilo
I sve pribivan'je obično[311] i milo,
Zemlju kâ se teži[312] i lipu poljanu
Kon kuće kâ leži kakono na dlanu,
I priddvorje i dvor, k tomu stabla nika
Više hiže odzgor od voća razlika.
I malo postavši svuda obajdosmo[313]
Pak se popeljavši s plavju otajdosmo[314].

Idoše druzi ti kakono leteći
Gdi htihu loviti, luku prohodeći.
Mrižami loveći okolo pojdoše.
Zamani ne hteći da totu dojdoše.
I rib naloviše, ja ti dim, za niko,
Kôko sami htiše, čudo[315] priveliko.

Lipo t' bî viditi kada jih lovljahu,
Kraj plavi siditi gdi mriže dvizahu.
On kî jih dosiže[316] gdi cić ribne kosti
S strahom[317] jih podviže, bojeć se nabosti.
Nikad se čujaše[318]: nut, praveć ovoga
Koga iztezaše, zubaca veloga.
Nikad jih brojaše: drugi, treti, peti,
Nikad govoraše: deveti, deseti,
Š njimi se hitahu škarpine kolike,
I kê se micahu komarče velike,
Čarnorepi tokoj nemali za timi
Kih biše velik broj ribami meu svimi.
Salpe se lovljahu, vrane, drozgi, pici,
Meu kimi višahu pagari velici.
Šargi, trilje koje tko god bi zbrojio,
I arbuni toje, vid' bi se utrudio[319],
Al jim biše paša kud lovit hodismo
Al bî srića naša da tôko lovismo.
Kê kad izplitahu[320] mećući po plavi
Plaho[321] t' se metahu, jedna drugu davi.
Taj jedva pridiše, taj dalje ne more,
Ta jure izdiše, ta jošće kopore[322].
Nika repom plešće, nika se primeće,
Taj se varti češće, taj plaši odveće.
Lovivši pristasmo u niki veli bok[323]
U komu imasmo odveće dobar smok[324].
Tuj stavši najedno[325] ne samo ručismo
Da ručak zajedno s obidom združismo.
Pak s vesli u ruke spraviv se pojdoše
I vozeć van luke barzo se najdoše.

Izajde galija[326], stasmo se čudeći,

Kako vesli svija put od nas[327] vozeći.
I k nam dovozivši, odkud smo, pitaše,
Mi jim povidivši, ino ne iskaše[328].
Pozna me gospodar, vesel da me je sril,
Jere u Stari Hvar[329] u mene biše bil.
Taj čas progovori i zva me da viju[330],
Uzašadši gori, njegovu galiju.
Ondi me pozdravi za ljubav ne novu[331],
Kon sebe postavi za milost[332] njegovu,
Poljubi, počtova vele milo zvana[333],
Kako je njegova ćud vasda poznana.
Gostu kî š njim biše povida od svega
Sve ča god umiše zidan'ja mojega[334].
Pohvali perivoj, zide svekolike,
I ribe[335] kim nî broj i sve njih konike[336],
I stupe kamene kî su pod lozami
I voćke sajene višćimi rukami[337],
I koji dvižu se čeprisi najviše
I bazde i buse, š njimi tamariše.
Kapare, žafrane od njih ne odklada[338],
Smokve indijane[339] s listjem kô obada[340],
Zatim jelsamine po stupih povite,
Žilje, ruzmarine, oleandra cvite.
(Tko mi ga dobavi i čini saditi,
Bog mu daj u slavi nebeskoj živiti!
Meni počtovani dom Mavar[341] posla toj,
S čeprisi kê hrani[342] gizdavi perivoj.)
Jednu živu vodu, i drugu, i tretu,[343]
Š njimi Dragovodu, dažjevicu petu,
I vodu mu reče sladku kâ odzgora
Jednim ždribom teče u ribnjak do mora,
Kroz on sud kameni kâ tekuć minuje
Gdi druzim i meni peru što tribuje.
I pisma[344] mu zbroji u kami dilana[345]
I koje gdi stoji na mista zidana[346].
Sva mu hti pobrojit, jedno mučat neće,
A jest jih može bit dvadeset i veće.

Tarpezu kamenu, grozde u njoj dilane,[347]
Meu sada[348] stavljenu kâ su sa tri strane,
I početke[349] nike od jedne tvardine[350]
Jur dosti velike i stvari još ine
Kê mi se ne vidi ovdi sad pisati,
Neka svaka sidi gdi se će pak znati[351].
Nad ribnjakom odzgar golubinjak oni,
Više njega rebčar hvalom više poni.
Ne hti ostaviti najmanju shranicu[352]
Kû ne hti praviti[353]: peć[354] ni darvaricu[355],
Gdi se vino vari pod pokrovom čisto
I za svimi stvari kokošinje misto[356].
Činih ja doniti iznam iz plavi van
Od rib kê loviti trudiše oni dan
Ča najbolje biše i liplje izabrav;
Oni učiniše ča rekoh ne postav.
Toj mu prikazavši ispitah prošćenje,
K moru pogledavši da nam je jidren'je.
A on sud napuni kê nosi iz Splita
Naranač, limuni, ter meni poskita[357].
Tuj se razdilismo ne hteći praznovat[358].
Veće ne sidismo, pojdosmo putovat.
I vrativ se na plav s galije čas oni
Paskoj se ne postav tuj k meni prikloni,
Tere me uprosi[359] ne rekši rič drugu:
Tko je on kî nosi od zlata verugu
I svilnu kavadu kom se je odio?
Mni mi se[360] u gradu da sam ga vidio.
Kolici parsteni na rukah mu stahu
S dragimi kameni u njih kî se sjahu!
Zlatom pas pokriven i bičak gizdavi
I svilom odiven, lipo t' ga sve slavi.
Kad mu povidaše gospodar[361] po broju[362]
Sve ča godi znaše u tvom perivoju,
On njega slišiti vele t' vesel biše,
Reć bi da viditi sve ono želiše.
Rih ja: ča t' se čini od toga človika?

Reče: meni se mni od broja velika[363].
I meni, ja mu rih, jer kî prid njim stahu
Dobro zamirah svih da mu čast činjahu.
I žal mi će biti, kad smislim (dobro znaj)
Da jih uprositi ne mogoh: tko je taj?

Mi toj govorivši lantinu svarnuše[364],
Timun načinivši vesla zamaknuše[365].
Kad jidro napeše, htiše se napiti,
Zatim se počeše meu sobom šaliti.

Tuj bî pripovisti vrimena staroga
Kojih se dosti čti do dneva ovoga,
Kad su živinice ričmi govorile
I kada su ptice pojuć svih učile
Kî putuju gorom, neka bil'ja znaju,
Uzbudiv[366] se zorom, kû kripost imaju,
Zelena dubrava kad tikom teciše[367],
Košuta kon lava brez straha kad biše,
Zec tokoj kon harta gdi se ljudi čude,
Prid kim vas posarta kad ga tirat bude,
Kad voćke gredihu pustiv perivoje,
Rike pristanihu[368] brez barzine svoje,
Kad stinje uzbisni naglo postupajuć[369]
Za sladkost od pisni Orfea slišajuć.[370]

Malo primuknuvši svaki se čujaše[371],
Skuta potegnuvši, da vitar padaše.[372]
Ne rekši rič inu staše se gledati,
Tere na izminu pričaše spivati:

PASKOJ

Tko darži hotnicu, blago će izgubiti,

Pak p'jući vodnicu nevoljan će biti.

NIKOLA

Tko se često čtuje[373] hteć garlu zgajati,
On život skraćuje a blago raztrati[374].

PASKOJ

Tko raskošno kuha, kî jidu sladčine,
Vȅć jih od tarbuha neg od mača gine.

NIKOLA

Gdi prijatelja nî i još gdi on bude,
Vasdi ga spomeni da se ne zabude[375].

PASKOJ

Čin' da si milostiv i laže se čuvaj,
K svakomu dobrostiv, starim čast vasda daj.

NIKOLA

Vridnije t' je, nastoj, da se zla ostaviš,
Negoli obraz tvoj da lipo napraviš
I da se proslaviš s kripostna nauka,
Da ga se dobaviš, ne budi ti muka.

PASKOJ

Ča godi otac tvoj od tebe će prijat[376],
Od sinov tvojih toj ti ćeš se nadijat[377].

NIKOLA

Ča nisi postavil toga ne pohiti,
Ter čin' da s' ostavil sa zlimi hoditi[378].

PASKOJ

Od martva človika nigdar zlo ne reci,
A vasda do vika za dobrimi teci.

NIKOLA

Tko ima blaga dosti taj se sit nahodi,
Od sitošće psosti i karanje hodi[379].

PASKOJ

Ljubimo dobroga zašto je dostojan
Milujmo zaloga jer je nepokojan[380].

NIKOLA

I pravdu ljubimo, staviv ju na sridu[381],
Brez koje vidimo zviri da se jidu.

PASKOJ

Onoga pohajaj kî tebe pohodi
I dar onomu daj kî s darom dohodi.

NIKOLA

Čuj se, ne prihini, ne čin' se veći svih,[382]
Sile[383] ne učini, jere je velik grih.

PASKOJ

Vasdi jazik stisni, za stolom najliše[384],
Da te ne uzbisni veće ner se htiše[385].

NIKOLA

Saznaj vrime kô je[386], istinu nasliduj
Smarsi[387] saržbe tvoje, s iskarnjimi miruj.[388]

PASKOJ

Ne reci zle riči nikomur, dobro čuj,
Ni na koga kriči, nikoga ne opsuj.
Ne prijam ovi svȉt[389] i ti ćeš slišiti
Čim ćeš žalostan bit, ter se zasramiti.
Jer tko druzih psuje kako mu je zgodno,
Taj mnokrat začuje ča mu nî ugodno.

NIKOLA

Oberi prî škodu[390] neg sraman dobitak
I inu nezgodu neg porugan žitak[391].
Zabiv škodno bitje pak ćeš miran sisti,
A gardo dobitje vasda će te gristi. [392]

PASKOJ

Govoreć ne plaši[393] ni se čin svaka[394] znat
I rukom ne maši, jer će te luda zvat.

NIKOLA

Dobro se nauči hižu tvu oditi[395],
A jazik oduči prid umom hoditi.
Zlata imaš ne malo i srebra, tim dvojim[396]

Učin' pravo žvalo barzo ustom tvojim,
I ričem mirila na kâ ćeš miriti
U svaka tva dila ča ćeš govoriti. [397]
I o tomu nastoj vasda se čuvati.
Ne pušćat jazik tvoj u čem pomanjkati[398].
Najliše gdino viš[399] da zlohotnik čuje,
Da, negoli ti mniš, ne zgodi t' se huje[400].

PASKOJ

Ča t' se dâ u shranu[401] povrati počteno,
Da ne zadaš ranu potajnu skroveno.

NIKOLA

Nesrićna nikade nemoj pogarditi,
Da te ne dopade čim ćeš se boliti.

PASKOJ

Neuzmožne stvari ne hlepi[402], ni čini,
Čim se hine stari, mladi i svi ini.

NIKOLA

Kî su mudri zvani mislećI se trude
Da jim se na stani[403] koje zlo ne zbude.
A kad jim došla je nesrićna koja stvar,
Tada se poznaje kî je jak i hrabar.

PASKOJ

Prijatelj čistoći i razumu budi,
Sa sve tvoje moći okol njih se trudi.

NIKOLA

Ča god ćeš činiti al duglje al šire[404],
Nemoj poviditi da ti ne zamire,
Jer kad se ne zbude ča si govorio
Ljudi t' se začude, sam se s' pogardio.

PASKOJ

S umiljenim volim dil škode imiti
Negoli s oholim dobitje diliti.

NIKOLA

Tko će poboljšati duševno[405] živeći,
Taj more ufati milosti doteći.

PASKOJ

Nedostojan tko je hvalit ga ne mari,
Cić blaga tokoje ni zacića dari.

NIKOLA

Tko hoć' dobro čini na svitu ovomu
Ter se velik ne mni, umiljen svakomu,
On u svemu tomu ne daj hvalu sebi
Negli jedinomu, Stvoritelju, tebi.

PASKOJ

Tko želi dobavit brašna[406] se zadosti
Počan od mladih lit do vele starosti,
Dobav' se razuma, jere bo nî ina
Od mudroga uma vridnija bašćina.

NIKOLA

Tko u drage stvari mnogu ljubav stavlja,
Bolezan ga vari[407] kada jih ostavlja.

PASKOJ

Gospodarom biti nî dobro nikomu
Tko prija služiti ne bude drugomu.

NIKOLA

Svim mišćanom tvojim nastoj ljubak biti
I tujim i svojim, jer će t' bolje biti.
Protiv tomu stoji kako ljuta zmija
Kâ se svih[408] ne boji, smradna oholija.

PASKOJ

Ako t' ne more bit nač sarce kopore[409],
Čini da budeš htit ča ti biti more.

NIKOLA

Nikoga[410] Bog odzgar razumom čestiti[411],
Nikomu drugi dar i milost poskiti.

PASKOJ

Koja su snažnija, ona ne izkušuj
I kâ su tančija, ništar ne iziskuj,[412]
Da misliti nastoj (ako si sebi mil)
Gospodin i Bog tvoj ča t' je zapovidil.

NIKOLA

Nî toliko grih mal kî kad se zapusti,
Da nije uzbujal i da ne otusti.
Kad ča nepristalo čine neumići.
Nî samo ostalo, vasda se optići[413].

PASKOJ

Smartni grih učinit za ništor ne imaš
Ni dušu prihinit koju čistu imaš,
Premda će zgoditi svaka se čudesa
Ter se razoriti zvizde i nebesa.[414]

NIKOLA

Milosardan buduć, tko će pravo živit,
Neće ga zlobe tuć, blagoslovljen će bit.

PASKOJ

Milosardja dilo ovo je pod šibu
Pogledati milo iskarnjih potribu,[415]

Pomoć udovicu ter ju pohajati
I njeje dičicu i njim svȉta dati.

NIKOLA

Umiljen tkono je i zlom ne odvraća,
On dobro dni svoje provodi i straća,
Jer najobičniju kripost je dotekal[416]
I najkorisniju; mudri je toj rekal.

PASKOJ

Blažen ti je oni človik, Gospodine,
Koga tî zasloni neka ne izgine,
Skazav mu tvoj zakon i njega naučiv,
Kî obslužujuć on neće ti biti kriv.

NIKOLA

Kripost mnogu prave[417] dare[418] ne primati
Tko će brez razprave[419] počten'je imati.
Jer tko skupost[420] slidi, on svoj stan[421] smućuje:
Tko dar nenavidi[422], častan životuje.
I takove dari naravi se čuju,[423]
Da se mudri i stari njimi zaslipljuju.

PASKOJ

Bolje t' je pravednu o malu živiti
A dušu narednu i pamet imiti,
Neg veliko blago s grisi kî te kolju
I sve ča ti drago imiti na volju.

NIKOLA

Kî je zlo obučen i priprost sasvima
I kî nî naučen i knjige ne ima.
Bolji je neg oni kî zakon pristupa[424],
A razumom zvoni svude kuda stupa.

PASKOJ

Lipo t' je viditi i toga ja hvalim
Kî riči poskiti s obličjem pristalim,
I kî s mirom hodi za svoje počten'je,
U njem se nahodi kriposti zlamen'je,
Priloživ jošće smih i odiću k tomu,
Kakov je koji njih kazat će svakomu.

NIKOLA

Najboljega broje prî ner inih čuje
Kî u stvari svoje čini ča tribuje.
Dobar se i on dî kî misal ne muči[425],
A činit ne sidi[426] ča ga tko nauči.
Da tko ne umi sam i druzih ne haje,
On ti sebi i nam nevridan ostaje.

PASKOJ

Gdi godi se goji stanom oholija[427],
Njoj ti se pristoji vasdi pedipsija.

NIKOLA

Ako te uzmažu[428] grišnici gladeći,
Ne viruj ča t' kažu tva dila slaveći.

PASKOJ

Zloban človik biga[429] kad ga tko ne tira[430],
Po ulicah šmiga, često se ozira.
Da kî godi se prav i dobar nahodi,
Taj kripak kako lav brez sumnje[431] svud hodi.

NIKOLA

Tko god za saznan'je od griha se kaje,
Kripko mu ufan'je pri Bogu ostaje.

PASKOJ

Cić dragosti[432] nemoj prijatelja tvoga
Vaskolik život tvoj uvridit nikoga.

NIKOLA

Najveće on udi[433] koji se pričinja
Kažuć da ti prudi, a sam te razčinja.
Kad se tko ne bljude, kad se ne nadije[434],
On se ne zabude[435], ča more zadije[436].
Kî tebe hvaleći usta i ne stisne
Dokle te gladeći u jamu potisne.
Čuj ga se kôko mož'[437] kad bude smijati,
Jer smihom oštri nož kim ti će smart dati.

PASKOJ

Dobrote zadosti u sebi tko nosi
Lahko ti milosti u Boga isprosi.

NIKOLA

Tko brime vazima druzim nauk dati,
Ovu pomnju ima liše[438] svih imati:
Da guli tamnosti i zlobšćine svake[439],
A sije kriposti hrabrene i jake.

PASKOJ

Tko godi ne haje ljudskoga hvaljen'ja,
On miran ostaje slišeć pogarjen'ja.

NIKOLA

Kad koga vidimo u zgrišan'ju stati,
Nu se spomenimo pomoć mu podati.
Ne čineć toj dilo mi smo ne scinili[440]
Koga smo primilo[441] ljubiti imili.

PASKOJ

Velike kriposti blagom se odiva
Tko božjoj svitlosti pravi sluga biva.

NIKOLA

Lasno ć' sebi svita dat prî ner se zgodi,
Ako t' je očita izgibil kāgȍdi
I lahko će svaki moć se ukloniti
Neprijatelja kî bude mu prititi.

PASKOJ

Za nauk vasdi je jazik pravdenika,
Vridno sime sije rič dobra človika.

NIKOLA

Gdi e ne nahodi tko rič božju sije,
Velikoj se škodi toj misto nadije.

PASKOJ

Tko god je saržbe pun i zloban se vidi,
Sva župa, vȁs katun njega nenavidi.
Jer kako umiljen iza bit miran truja,
Tako ti saržbeni[442] nesklade podbuja[443].

NIKOLA

Nastojmo imiti mi kriposti one,
Tim dobro činiti koji nas progone.

PASKOJ

Ni dosti čistoće i divstvo[444] imiti

Vikovnje tko hoće spasen'je dobiti,
Jer jedna dobrota u raj ne dovodi,
Ako se grihota koja š njom nahodi.

NIKOLA

Nitkor protiv volji neće spasen biti
Ni pokoj najbolji nebeski imiti.

PASKOJ

Tko rugljiva uči on vȅće nego mni,
Jer se zaman muči, sebi škodu čini.
Ne karaj rugljiva, jer ti će zlo htiti,
Negli spametljiva[445], kî će te ljubiti.

NIKOLA

Vȅće je pristalo[446] dobra dila tvorit,
Ner vele ni malo od sebe govorit,
Jer nas naša dila ljudem povidaju[447],
Draga al nemila, po kih nas poznaju.

PASKOJ

Neprijazni pusti, nigdir ne zagrubi
Ni dilom ni usti, sa svakim se ljubi.
Tim prosti najliše (sebi čineć silu)
Kî te uvridiše u komgodi dilu.
Na toj potaknutje jest verna svakoga[448]
Često spomenutje danka umarloga.
Nijedan ini lik rasaržbi nî veći
Ner kad misli človik da će martav leći.

NIKOLA

Prî volij podniti psovku i vaščinu,
Neg tî učiniti komu god gardinu;
Jere podnoseći mir će se dobiti,
Osvetu čineći nećeš miran biti.
Tko ti psovku reče, lažuć po nauk svoj[449],
On sebi doteče[450] grižnju i nepokoj
I gdi te taj stane[451] kî prava uvridi,
Zlobnu ćeš dat rane kad godi te vidi,
I sram će ga biti samoga od sebe
Kada se smisliti od bude od tebe[452].

Oni toj govore, na Kabal dojdosmo
I vitar i more veselo projdosmo.
I totu došadši izglasa viknuše,
Bokaru popadši, ter se napinuše[453].
Nigdi o večernjoj[454] u najbolje doba[455]
Velik jim biše znoj[456] i tašća[457] utroba.
Toga rad sedoše zatim užinati
Ča bolje mogoše, vincem pripivati[458].

Dokle užinaju pojdoh posiditi
Pri moru na kraju[459] ter se stah čuditi
Da su ljudi mnozi viditi priprosti,
Zlorušni[460], ubozi, a imaju dosti.
Jer s takimi ljudi budu pribivati
Razum, pravi sudi, i njih odivati.
Kripost š njimi zato otajno pribiva
Kakono i zlato kô zemlja pokriva.
Mnimo da ne umiju koliko ugarci[461],
Kad riči prosiju, tot veli mudarci.
I vide se izvan u tisknu živin'ju,
Iznutra budu stan čudnomu umin'ju.
Čul si[462] Diojena[463], kî blaga ne imiše,
Bačva nezadnjena[464] kojemu stan biše,
Ter mu zavijaše[465] Aležandar cesar[466],

Jer u njem vijaše kriposti velik dar.

Zato kad ustaše, jah[467] jim govoriti:
Svaki vâs kazaše ne vele umiti
Ter me ste varali, je l' pravo toj, vite[468],
Zač neg ste kazali vele vȅć umite.
Toj su potvrdile vaše pisni one
Kê mi vele mile u sarcu još zvone,
Kê mi će uzrok bit da vas ću želiti
I s vami češće it kudgod se voziti.
Pokloniv se natoj Paskoj zahvaljiva
I jošće razum svoj besidom pokriva.
Reče umiljeno: hvala tvoj vridnosti,
Sve je to rečeno po njeje milosti.
Svaki nas poznaje mi da smo isto toj,
Siromaški da je meu ljudi veći broj.

Toj rekši zatad rih da riči ostave,
Večeru naredih da rano oprave.
Kako bî rečeno, tako bî svaršeno,
Vareno i pečeno, lipo napravljeno.
Zaran večerasmo i na volju sideć,
Večerav, postasmo meu nami besideć.
Od lova morskoga dosti govorismo
I puta onoga dobar dil zbrojismo.
Totu jim rekoh ja: oto ste vidili,
Sve se je, bratjo mâ, zbilo ča smo htili.
Dobro smo hodili po moru duboku,
Zdravo se vratili k našemu otoku.
Vi ste pripivali, bugarili dosti,
Dostojni ste hvali za vaše kriposti.
Gdi su sad vitezi, od kih pripivaste,
Vojvode i knezi kojih spominaste?
Na svit jih sada nî, jedva se ime njih
Zna, reć bi je u sni kakono ljudi svih.

Kud oni pojdoše i mi ćemo iti,
I gdi svi dojdoše mi ćemo prispiti.
Kamo vojevan'je, kamo njih hrabrosti
Biše i gizdanje i svake radosti?
Vrime jih odnaša kako se ne čuje,
I dila će naša, smart bo sve skraćuje.
Jer je sve tašćina ovi svit ča prosi,
Kakono maglina kû vitar zanosi,
Ali kako para iz zemlje kâ hodi,
Taj čas kâ se stara kada se porodi.
Zač ovdi dugo stan ne more nam biti,
Odkle do malo dan tribuje otiti.
Zato mi išćimo oni stan doteći
Koji nahodimo od svih vikov veći[469],
Ona pribivan'ja da bi nas dopala
Gdi su ljupka stan'ja nada sva ostala,
Koja su želile na svitu ovomu
Duše Bogu mile u dilu svakomu;
Koja Bog pripravi, stvoritelj od svega,
U nebeskoj slavi tim kî ljube njega.
An on ti ga ljubi i on ga čtuje
Kî mu ne zagrubi[470], kî zakon spunjuje.
Njegovi zakoni hvale su dostojni
U kih su nasloni[471] mirni i pokojni.
Rekal je: ne tuži niktor, od zla se kaj,
Zapovid obsluži, ter hod k meni u raj.
Zapovid usilna nijedna božja nî,
A plaća obilna za to se svim čini.
Veli nam: jednoga Boga verovati,
U njega samoga ufan'je imati.
Ime u tašćadi[472] njegovo ne reći,
Počten'ja[473] zaradi vasda ga časteći.
Blagdan počtovati na misu hodeći
I tege pušćati[474] molitve čineći.
Jednomu i drugomu[475] da svako rojen'je
Roditelju svomu pridaje počten'je.
Nikogar nemilo da nitko ne ubije

Na rič ni na dilo ni mu smart želije.
Da ča ne ukrede tko vazam u ruku,
Tko neće da sede u vikovnju muku.
Da nam je ugodno putju ne zgrišati[476],
A krivo i škodno ne svidokovati.
I tuju nigdare ženu ne želiti
Gdi se duše vare[477] tko neće otiti.
I tokoj nikadar ne žudit ni htiti
Od pravde koja stvar ne more nam biti.
Zato ne činimo nijedno zgrišen'je
U komu vidimo zakona uvrijen'je[478].
Člane svete vire daržmo stanovito[479]
Koji se ne mire ni vide očito.
Oćućen'ja[480] naša s kih čudna množ[481] gine
Ne dajmo da paša budu kê tašćine[482].
Vidin'je, slišan'je, obonjan'je[483] s timi,
Garla okušan'je, taknutje[484] za njimi,
Htijmo da toj čine, nač nam jih Bog poda,
A ne stvari ine s kih je duši škoda.
Milosardja dila činmo telesnoga,
Kâ su Bogu mila, tere duhovnoga:[485]
Pȉtajūć lačnoga[486], sužnje odkupujuć,
Pojeći žednoga, golih obukujuć,
Na stan primajući goste i putnike,
Ter pohajajući slabe nemoćnike,
Martvih ne čineći van zemlje ležati
Neg jih nastojeći milo pokopati,
Priprostih učeći, bludnih upravljajuć[487],
Svȉta ne krateći neumičim dajuć,
Žalosnih tišeći, s naredne beside[488],
Za onih moleći kî nas nenavide,
Psovke i razprave svih od sarca prašćajuć
I tokoj usilnih[489] mirno podnašajuć,
Vasda ljubeć Boga, stvoritelja svega,
A kako samoga sebe iskarnjega[490].
U tomu se broje zakoni njegovi
I u tom svi stoje i stari i novi.

Kî dî riči one: ako me ljubite,
Činte da zakone moje obslužite.
Od tih kî jih znaju, tko se š njih ne krene[491],
Ja dobro poznaju da taj ljubi mene.
I ja ću se njemu milo očititi
I njega u svemu za draga imiti.
Jošće dî varh toga: tko me bude ljubit,
On od otca moga ljubljen će vasda bit.
K njemu ćemo priti, š njim se dragovati,
I njega ljubiti i š njim pribivati.
Zato ga ljubimo nada sve ostalo
I njemu služimo verno i pristalo.
Molimo neka dar ovi nam daruje
Da duša vasda zgar tilom gospoduje,
A dušom razum naš da vȁs vik oblada,
Svih ljudi, moj i vaš, ne pošad nazada[492],
A razumom vaju božja milost vela:
Kojom se vladaju svi gradi i sela.
Sad sa mnom svaki vâs Bogu hvalu pridaj,
Na zdravju koji nas dovede na naš kraj[493].
On nam raj dohrani i pošlji nam zlamen
Kî nas vasda brani; oni riše: amen.

Ja prem toj svaršivši[494] sunce se obori,
Malo potarpivši[495] noć osta odzgori[496].
I zatim domalo barzo se spraviše
Vazamši svićalo luč[497] na nj postaviše.

Idosmo puzeći potiho kraju pram,
Jedan njih vozeći, drugi osti vazam.
Oh lipo ti biše meni pogledati
Kad riba ploviše[498] gdi ju on zamlati.
Oni teg težati[499] hitro bo umiše,
Svude obgledati kako se gdi htiše[500].
Čudo sam vidio prohodeć oni kraj,

Jednom je grišio[501], ne vȅće, večer taj.
Jedna kû prežaše[502] mal mu se ne umače,
Jer nigdi ležaše tajeć se meu skrače.
I drugu tuj vadri bolje nego mnjaše
Kojoj se pri sadri kus repa vijaše[503].
A niku nemilo, kakono sâm htiše,
Upravi u rilo kô van rape[504] biše.
Udri dva jastoga[505] dobra i nemala,
Po sridi svakoga rana je dopala.
Kojino skačući po moru igrahu,
Šćipali mašući svoga zla ne znahu.

Prid samu Zavalu[506] dojdosmo loveći
Kako u zarcalu sve na dnu videći.
I znaj da lov taki miliji mi biše
Nego ini svaki kî parvo činiše.
Pravo ti govoru, oni[507] bo jest bio,
Ako sam na moru drugi lip vidio.
Ribe nabodoše nȅ prem kôko htiše
Ner kôko mogoše, malo mraka biše[508].

Poča se podivat misec iza gore,
Svu zemlju obsivat i toj sinje more.
Zato se ja počah totu razpravljati[509],
Veće časa ne stah, pojdoh počivati.
Samo jim ovo rih: volju mi spunite,
Imam potrib mnozih, čujte, ne zaspite.
Bugarite i pojte, li da smo po hladu,
Veselo nastojte, u Staromu Gradu.
Paskoj rič izusti, priča[510] govoriti:
I nȁm ti se grusti[511] veće dni gubiti.
Vrime upušćasmo cić ove lovine,
Vele[512] se zastasmo od naju družine[513].
Luč nam je cipati i karpiti mrižu,
A pak putovati k Visu na Komižu[514].

Kako jim rekoh ja tako učiniše
I prî ner sunce sja na Tvardalj dopriše.
Ča večer lovismo po moru sviteći
Za nestvu[515] dilismo gdi može doteći[516].
Bil bih ti poslal rib, viteže svim pravi,
Ne to cića potrib neg zarad ljubavi.
Već ča si daleče, meu nami je gora[517],
A znaš ča se reče: jij ribu iz mora,
A meso iz kože, jer jedno i drugo
(kako znaš) ne može liti stat nadugo.
Li neć' brez lovine ni tî moje biti,
Jere gospodine, mužu plemeniti,
Jer ju ćeš imiti u knjižici ovoj
U koj ćeš viditi i vȁs lov i put moj,
Kojom ćeš živiti pun slavna imena,
Skončan'ja[518] ne imiti do duga vrimena,
Dokle strana ova (der do togaj vika)
Bude čtiti slova našega jezika.
Toj ti će draže bit ner moja lovina,
(Kê bi bil barzo sit), al koja stvar ina.
Ja ću želit meni, rodjače primili,
Da bi mi taki dni često dohodili.

Hieronymo Bertucio, equiti mag.[519]
Hectoreus, semper tua stans ad vota paratus,
hanc tibi perpetua nectit de fronde coronam.

Petrus Hectoreus

MCCCCCLVI, die XIIII. januarii[520]

Počtovanomu gospodinu
Mikši Pelegrinoviću[521], vlastelinu hvarskomu,
kančiliru zadarskomu

Prigoda mi se po ovomu napokonjem Uskarsen'ju, Pelegrinoviću mili, pojti do onoga slavnoga grada (kojim se svi dičimo) Dubrovnika s nikimi rodjaci i s prijatelji mojimi u ormanu brigentinu, s jednom mrižaricom pod zapovid našu, gdi nas biše dvadeset po broju meju onimi koji služahu i kî služeni bihu, liše prisidac, namirnikov i prijatelj; na kî put vele me potaknu želja da vidim i stare prijatelje i nove, navlastito nike nigdar parvo nevidine, i došadši tamo prijati bismo i združeni s velikom ljubavju koju ti ne umim izpisati ni mogu, i prem da bih mogal, bila bi stvar vele duga pobrajati ljubav i milošću koju prijasmo najparvo od one prisvitle i prave gospode (koju kako je Bog milostivi gospodstvom darovao, tako ju je pametju i umin'jem i umiljenstvom i blagodarstvom i pravdom i kripostju narešio) i potom koju smo imali od prijatelj mnozih. Samo ti najedno govoru, ne listo u gradu da vasdi u daržavi i kotaru njegovu gdi godi smo došli (a prošli ga smo i vidili dosti) vasdi smo bili po čudnovati način vidini, ljubljeni i obilno obdarovani, tako da jim smo ostali svim vèće nego gvozdenimi verugami vikovnjim načinom obezani. U kom gradu meju stvari ine najdoh se vesel nemalo kada vidih da je i ondi poznano ime tvoje, jere izpitovan bih dosti za tebe i vele mi pohvaljena bi ljupka tvoja kakono stvar zamirita i izvarsna, kojuno ti nikad u pridnja vrimena složi naredno i upisa. S koga puta nakon dvadeset i pet dan vrativši se domom, povidan mi bî jedan glas vele drag i ugodan, a to da se je tvoja vridnost združila s gospojom Livijom, vladikom narednom, plemenitom i pohvaljenom, za kû stvar ti se raduju sa svim sarcem, i veselim, želijući vam dug život, skladan, miran, čestit i dobar. I za zlamen'je od toga šalju ti s ovom knjigom pripisano (izvan onoga Ribanja moga i ribarskoga prigovaran'ja) ono čim mene u rečenomu gradu Dubrovniku i potom u našemu na zavraćenju nadiliše, hoteći tebe od svih stvari kojimi mene darivaju dilnika učiniti. Toj ti će biti namisto onih darov koji se budu prijateljem na pir posilati. I povidaše mi do nikoliko vrimena potom da si se pozlovoljil, jere ti je parvi plod pomanjkao. Nemoj, molin te, da na svem daj hvalu Bogu koji sâm i jedini zna ča nam je za bolje i kî nam daje mnoge pute po kih moremo kriposti od

uztarpin'ja pokazati, koji nam dili milosti i daje ono ča je drago njemu i vazima opet (kakono stvar svoju) kada je njemu ugodno. Budi ti dosti poznati da imaš virenicu plodnu, ča si (tako se meni mni) vele želio. Neću da se počudiš da ti se nisam prija radoval nego sada, jedno, zač i pozno radovan'je nije nigdar pohujeno, drugo, zašto i ne mogoh, jere sjutradan kako se varnuh s puta onoga, dojde mi jedna čudnovata nemoć koju ti ne umim izreći i koja mi omrazi život moj, za tom druga koja me dovede do smartnoga mejaša tako da mi jedva u staru kipu nevoljnu dušu ostavi, za njimi treta i četvarta (koje mi ne tribuje pobrajati) tako da ovo šesti misec teče da me muče i nevolje i malo je dan da sam se počel dvizati s odra i pomalo postupati. U komu stanju najparvi trud prijah tebi ovo pisati, ufajući, kada izaznaš istinu od mene, da mi ćeš sve prijati za dobro. A za što imam sumnju nemalu da ti će u onomu ribarskomu prigovaran'ju jedna stvar biti neugodna dokle joj uzrok ne poznaš, a to jere si (možebiti) i od druzih slišal bugaršćice one koje su moji ribari bugarili i onu istu pisan koju obadva zajedno pripivaše, i mni mi se da mi ćeš reći u sebi: zašto nisi sam od tvoga uma kojegodi bugaršćine i pisan izmislio i složio nego si pošal one stvari kê i druzi umiju povidati? Zato ti dam znati da sam ja veliku pomnju stavil izpisati izvarstnomu vitezu onomu i dati na znanje sve ribanje moje i vȃs put moj pravom istinom onako kakov je bio, ne priloživ jednu rič najmanju, jer se inako nije pristojalo ni onomu komu pisah ni meni koji sam pisal, budući mi draga bila vasda istina u svemu, i toliko veće, zašto tko godi bi čteći poznal da su riči novo složene i izmišljene, mogal bi po tom verovati i daržati da je i sve ostalo ono s lažom složeno i izmišljeno. Zatim jošće vim da zna tvoja milost kakono Latini darže (pravo i dostojno) historiju za rič istinu, jere joj stavljeno jest ime od one riči koja se zove histor, ča zlamenjuje vidin'je ali poznan'je, a to zač nitkor ini ne piše tej stvari nego tko jih je vidio i poznao. Tako ti i mi i sve strane našega jezika (koji se meju svimi ostalimi na svitu najveći broj i nahodi) darže i scine bugaršćice za stvari istine, brez sumnje svake, a ne za lažne kako su pripovisti nike i pisni mnoge. Zato ovo budi odgovor moj i tebi i svim inim koji sam sa svom moćju (kako sam umil najbolje) izpisal sve ono ča je Paskoj i Nikola bugaril i spival; koje stvari ali su se oni od druzih naučili ali druzi od njih, toj meni ništore ni daje ni odnosi i ako ćeš da ti povim ono ča se meni mni, dim ti da je veće prilično k istini da su se oni od druzih naučili nego druzi od njih, a to jere su oni ribari i ljudi od mora koji, brodeći se nigda s ovim a nigda s onim, ništo su od ovoga a ništo od onoga

slišali i s pomnjom slišajući naučili. Ino mi ne ostaje da reku za sada nego da ti se u svemu priporučujem i da želim svaki tvoj napridak i počten'je i čast kako sam želio vasdakrat.

U Starom Hvaru na dvadeset dan miseca oktobra, sedmoga godišća od spasen'ja varhu tisuća pet sat i pedeset.

Petre Hektorović
istomu gospodinu Mikši Pelegrinoviću

Evo ti šalju, kripostni i naredni gospodine Mikša, oni sarbski način (ovdi zdolu upisan) kojim je Paskoj i Nikola svaki po sebi bugaršćicu bugario i tokoje način od one pisni *I kliče devojka,* koju su obadva zajedno pripivali.

V ſtáróm Huáru na duádeſét dán miſeça octobrá, ſedmo ga godiſcchia od ſpaſenya, uarhu tiſuchia pét ſát i pet deſét.

PETRE HECTOROVICH ISTOMV GOSPODINV MICHSCI PELEGRINOVICHIV.

EVoti ſcagliu Chripoſtni i náredni Goſpodine Michſca, oni Sarbſchi náčin (oudi zlólu upiſán) Choyimye Paſchoy i Nichola ſfachi po ſebi bugarſcchiçu bugario, I tochóye nácin od oné piſni I chlice Deuoychæ: Choyuſu obadua zayeduo pripiuali.

BVGARSCCHIC, A.

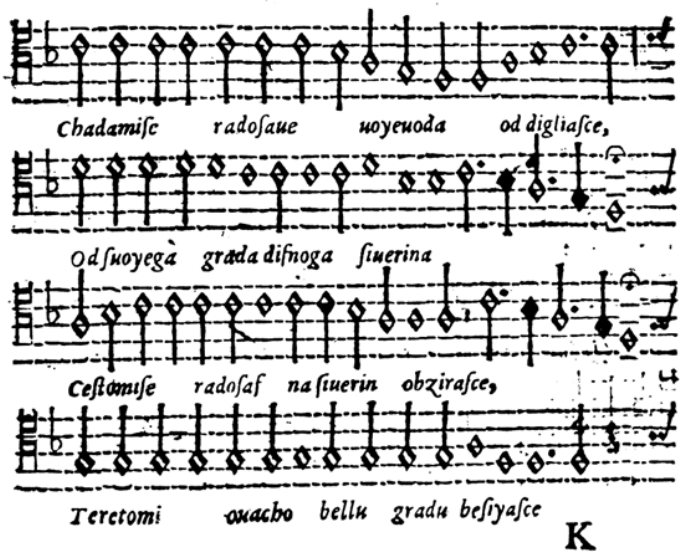

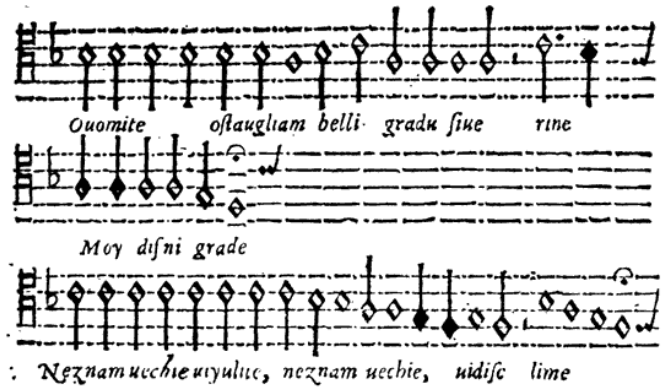

PISAN.

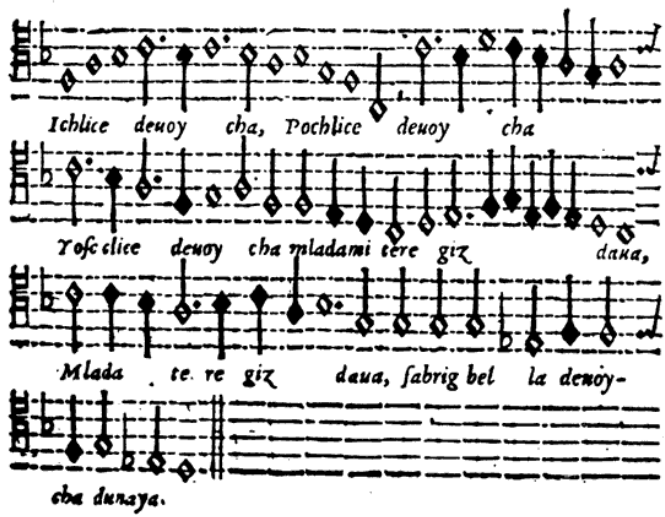

PE.

Hektorovićev notni zapis bugaršćice *Kada mi se Radosave vojevoda* i *I kliče devojka* iz prvoga izdanja djela *Ribanje i ribarsko prigovaranje i razlike stvari ine složene po Petretu Hektoroviću Hvaraninu*, Venecija, 1568.

Karta Hektorovićevog putovanja

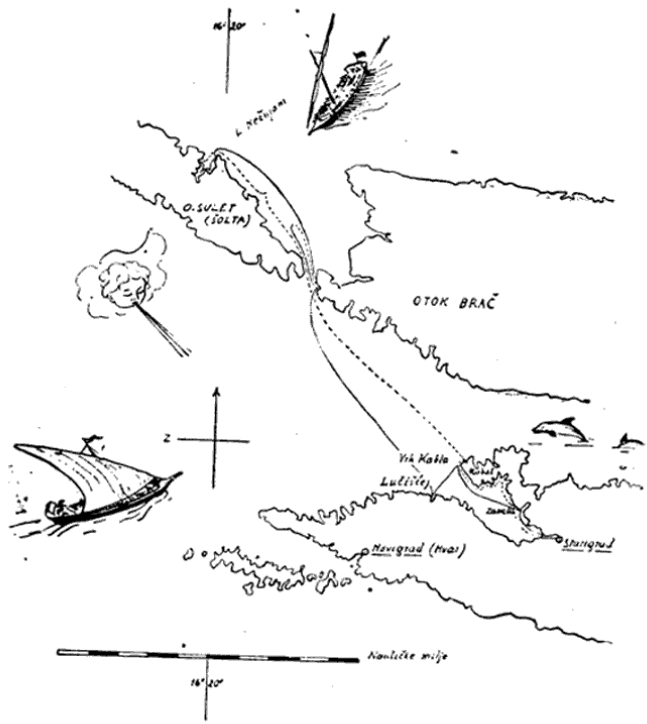

Karta puta. Puna crta (———) znači put u smjeru polaska, isprekidana crta (- - - -) znači put kod vraćanja

Rječnik

ali - ali, ili, nego
alubaša (tur) - hrabri paša (v. ***baša***)
arbor (lat.) - jarbol
arbun (tal.) - vrsta morske ribe
argutla (lat.) - držak kormila

bad - greben
bantuz **-** čašica za puštanje krvi
barziti **-** brzati, žuriti
barže - zar
baša (tur.) - turski glavar, starješina
bašćina - očevina, domovina
bazd (bazda) - bazga, zova
bičak - škljoca, britva, tj. svinut nožić, složen u koricama
bigati - bježati
bilig - znak, znamenje
blazina - jastuk
bljusti, bljudem - čuvati, paziti
bo - jer
bokara (tal.) - vrč; drvena čaša
boliti se - trpjeti
brašnenica - jelo, hrana
brašno - hrana, jelo
brez - bez
broditi se - ploviti, prelaziti
bucati - činiti buku udarajući u more posebnom spravom, ***pobukom*** (v.) ili ***bucalom***
bud - da, ako, kad
buklija - čutura

bus - šimšir, zelenika

cić (cića) - zbog; radi
cka - daska
ckvarn (gen. ***ckvarni***) - mrlja

čarnorep - crnorep, ušata (vrsta ribe)
čarn - crn
čepris - čempres
čestit - sretan
črida - niz; jato riba
čtiti - čitati
čtovat - častiti
čudan - divan; vrijedan čuđenja
čujaše - čuđaše, od ***čuditi se***
čuju se - osjećam se
čuti - čuvati; bdjeti

dake - dakle
darvarica - spremište za drva
daržava - posjed; kraj
davori - jao; općenito uzvik
dažjevica - kišnica
der - sve do
diliti se - rastati se, poći
dim - v. ***diti***
diti (prez. ***dim***) - govoriti, kazati, reći
divstvo - nevinost, djevičanstvo
dogodati se - događati se
dolika - dolje
domodar - domaćin
domom - kući
došad - došavši
drozak (gen. ***drozga***) - vrsta ribe, drozd, lumbrak
drugovja - drugi put
družba - društvo

dvorno - udvorno, uljudno

gatka - zagonetka
glavnja - cjepanica, panj
gostara - boca, staklenka
grajski - gradski
grustiti se - gaditi se, biti mrzak
gustirna - bunar, cisterna

hiniti - varati, obmanjivati
hitati - loviti
hotnica - priležnica, drolja
hraniti - čuvati, spremiti
huje - gore, huđe

imiti - imati
inamo - drugamo
inude - drugdje
iskarnji - bližnji, susjed
izeti (prez. ***izmem***) - uzeti, izvaditi
izgibil - smrt, propast
izmi - v. izeti
iznam - izvadivši
izplesti - izvući iz spleta, osloboditi
izvarnuti se - obraniti se

ja - v. ***jati***
jajnik - slatko jelo od jaja
jame - v. ***jati***
jati (prez. ***jamen***) - uzeti; početi, uloviti
jazik - jezik
jeda - da li
jelsamin - jasmin, čemin
ježina - ženka morskog ježa; jestiva je njena ikra
jija - jed, bijes, gnjev
jizbina - jelo, hrana, jestvina

jizda - jezda, jahanje
jezditi (prez. ***jižju***) - jezdjeti, jahati
jošće - još
jur - već

kako - kao
kami - kamen
kanjac - vrsta morske ribe
kanjčenica - sprava za lovljenje kanjaca
kapara - biljka kojoj se pupoljci ukiseljuju za začn
kaškaval (tal.) - kačkavalj, vrsta masnog ovčjeg sira
katun (rom.) - selo, kraj; pastirsko naselje
kavad, kavada (grč.) - bogata svilena gornja haljina
kî, kîno, - koji, kojino
kip - tijelo
kirižija - vozar, kočijaš koji vozi tuđu robu za kiriju
kloniti - pružiti
knjižnik - pisac
kô - kako
kolač - obli kamen koji mrežu vuče na dno mora
kom - kad
komarča - vrsta morske ribe, lovrata, podlanica
kon - kod, kraj
konik - nastamba
kopitnjak - oruđe za hvatanje kopita (školjaka)
koporati (prez. ***koporem***) - micati se
kripost - snaga
kupica - čaša

lačahan - gladan
lačan - gladan
lahčina - lakoća
lantina (tal.) - vrsta jedra; motka što drži jedro
li - ali; premda, makar
ličmina - ličina, konop
liše - više, osim, iznad
liti - godinama, od ***lito***

luč (gen. ***luča***) - drvo što dobro gori, služi i kao svijeća
lustra - ljuska

mali - malo tko
mardav - nespretan
medni - slatki, medeni
metati - bacati (mrežu)
metan'je - v. ***metati***
milošća - milost, ljubav, ljubaznost
minovati (prez. ***minujem***) - nadilaziti
minuti - izraziti mišljenje, misliti
mislidir - deder misli
misto - prostor
mišćani - sugrađani
mlajahti - mlađahni
mlaji - mlađi
mniti - misliti
množ (gen. ***množi***) - mnoštvo
množati - pojačavati se
moriški (tal.) - moreški, maurski, arapski
mošnja - kesa
muškatil (tal.) - muškat, vrsta grožđa i vina

nač - zašto, čemu
nadijati se - nadati se
nadvoru - vani, na otvorenom
najliše - najviše, osobito
napraviti - popraviti urediti
naprišno - brzo, naglo
naredan - čestit, valjan; uredan; kako treba
naručati - povjeriti, reći
naslon - pomoć, oslonac
nasvaditi - oklevetati, optužiti
nenaviditi - mrziti
neslan - budalast, nespretan
nestva - dio lovine, riba koju svaki ribar nosi kući
neumići - koji ne umiju

nezadnjen - bez dna
nici - neki, nekoji
nič - nešto
nikôko - nekoliko vremena
nizdola - prema dolje
nohat - nokat
nuti - gle

njizdo - gnijezdo

obadati - bosti
obitati (prez. ***obetuju***) - obećati, zavjetovati se
obezan - obvezan
oblast - vlast
obliniti se - ulijeniti se
obonjan'je - njuh
obrati - izabrati
obsići - opsjeći
obstupiti - opkoliti
oć (oći) (prez. ***ojdu***) - pustiti, otići
odditi - otkačiti
odiliti se - oprostiti se, poći
odrišen - razriješen, odgonetnut
ogar - lovački pas
ojdoše - v. ***oć***
onada - onda, tada
onuje - onuda, dalje
optićiti se - umnožavati se
ostinuti - ohladnjeti
oštarje - oštrice, sječivo
otaći - otići
odkladati - izostavljati
otkle - otkad
oto - eto
otvor - u izrazu ***riči bez otvora***: nejasne riječi
ozirati se - obzirati se, pogledavati
ozubatac - zubatac, vrsta ribe

padela (tal.) - tava
pagar (lat.) - vrsta morske ribe slične zubacu, tvrdoperka
pametiti - pamtiti
paprenjâk - vrsta kolača
paržina - sitni pijesak, pržina
pedipsija (grč.) - kazna
pereni - perjem iskićeni
pic - vrsta morske ribe
pića - hrana
pisačje - krupniji pijesak
pismo - knjiga
plaho - bijesno, žestoko
plav - brod
plinak - plijen
pobuk - sprava za ***bucanje*** (v.), na štapu nataknut drven čunj, s izdubenim dnom, kojim se okomito udara u more, da se ribe plaše (búcalo, bucaljka)
počalo - počelo, iskon
počati - početi
počinuti - umrijeti, uginuti
počten'je - počast, poštovanje
podbujati - poticati
podivati se - pojavljivati se
pogarditi - pokuditi
pogarjen'je - pokuda, pogrđenje
pohajati - posjećivati
pohititi - primiti, uzeti
poj - pođi, hajde
pojimati - prihvaćati
pokojan - miran
pomen - pomnja, mar
ponišan - uznesen
popeljati - povesti, krenuti
poprićivati - prijetiti
porajati - porađati, stvoriti
poskitati - pružiti, darovati
pospih - hitnja, žurba
postati - stajati, zadržavati se

postupati - slijediti
pošad - pošavši
potan - znojan
potarpiti - počekati; ***malo potarpivši*** - nešto kasnije
potičući - trčeći
potočiti rič - progovoriti
potratiti - potrošiti
potvarjuje - potvrđuje, od ***potvarditi***
poviditi - ispričati, reći
povodni - koji se mogu voditi
povoljno - rado, lako
povrat - povratak; ***i da bi mi na povrate*** - kad bi mi se mogao povratiti
pozabiti - zaboraviti
pozirati - gledati
prašćati - praštati; ***ne prašćajući trudu*** - radeći s naporom
prav u izrazu ***za pravi družbene*** - po društvenim običajima (Klaić)
pravdenik - pravednik
praviti - kazati, reći, govoriti
praznovati - stajati besposlen
prem - upravo, baš
prežati - motriti, vrebati
prî - prije
pričati - početi
pridisati - predahnuti
pridnji - prijašnji
prigovaran'je - razgovor, nadmetanje riječima
prihiniti - prevariti
prijati (prez. ***primem***) - primiti
priklonit - naklonjen, ljubazan
priličan - sličan
pripivati - pjevati
prisnac - prijesnac, kolač punjen sirom i jajima
pristanuti - prestati
pristupati - prestupati
priša (tal.) - žurba, brzina
pritač - priča, gatka
pritanko - potanko, mudro, umno

pritanj - konop kojim ribar drži mrežu
procip - vrsta sira
prolitati - prolijetati
prostriti - prostrijeti
prošćen'je ispitati - oprostiti se
prudan - koristan
pruditi - koristiti
psost - pogrda, psovka
put - koža
putju - bludno

rapa - rupa, škrapa
razčiniti - razrušiti, uništiti
razgovor - zabava, utjeha
razjagmiti - oplijeniti, rastjerati
razlik - različit, raznolik
razpravljati se - razodijevati se
rebčar - nastamba za vrapce
režljiv - koji reži, pakostan
ribanje - lov na ribe
riti - reći
riti - kopati, obrađivati
roditetji - svojta
rojen - rođen
ručati, ***ručiti*** - doručkovati
rugljiv - porugljiv

sad - vrt, voćnjak, nasad; mali vinograd
sadra, sadrina - šupljikavo kamenje
saj - ovaj
sajen - sađen
salpa - vrsta morske ribe
sarce - srce
sežanj - hvat, mjera za dužinu
shoditi se - sastajati se
shrana - shranica, čuvanje, pohrana
shraniti - sačuvati

siditi - sjediti; dangubiti
sinca - sjena
skazati - pokazati, ukazati
skončan'je - smrt
skrabijica - posudica, kutijica
skrača - škrapa, stijena
skupost - škrtost
skut - krilo u jedra, jedro
slačati - zaslađivati
slajati - v. ***slačati***
smarsit - izbrisati, uništiti
smiriti - namjeriti, pogoditi
smorac - vjetar koji puše s mora, maestral
snititi - potpaliti, podjariti; ***snititi se ričmi*** - posvađati se
spametljiv - pametan, mudar
sprid - sprijeda
spuniti - ispuniti, izvršiti
sredan - sređen, valjan
sta - su (dual glagola ***jesam***)
stan - kuća, dom
stanovit - postojan, siguran
stanjica - put, staza
starati se - brinuti se
stargati (prez. ***staržem***) - strgati, strugati
stati - prestati; sresti
statira - vaga s pomičnim utegom (kantar)
stéći - stojeći
stirati - ríbati
stoka - stečevina
straćati - trošiti
subaša (tur.) - zamjenik ***baše*** (v.)
surgati plav - usidriti brod
svada - svađa, prepirka
sviditi se - uvjeriti se
svist - svijest
svît - svijet
svit - svjet, savjet

svoziti - prevaliti vozeći

šarag (gen. ***šarga***) - pagar, vrsta morske ribe
šćediti - štedjeti
šćitak - štitak, mali štit
škarpina - škrpina, vrsta morske ribe
šmigati - šuljati se

taknutje - opip
tamariš - tamaris, metljika
tančina - oštroumnost, domišljatost
tarpeza - stol
tarsje - trsje, lozje
tašć - prazan, gladan
tašćad (gen. ***tašćadi***) - taština; ***u tašćadi*** - uzalud
tašćina - taština
teći - trčati
teg - napor, težina
tekući - v. ***teći***
težan'je - rad, napor
težiti zemlju - obrađivati zemlju
timun (tal.) - kormilo
tiskno - oskudno
toje - također
tôka - tolika
tokoj - također
totu - tu
trata (lat.) - ribarska mreža potegača
tratiti - trošiti
travina - busen trave za plašenje riba pri ribarenju
tretom - treći put
trilja - barbun, trlja, vrsta morske ribe
trujan'je - rad, napor
triska - buka, treska
tučan - mastan, debeo
turta - neko slatko brašneno jelo; danas se tako na Hvaru zove glava kruha

učtovati - častiti
ufan stati - biti uvjeren
ugajati - odgonetati
ugarci - ugorci, ogrci, morski pužići
ujati - uhvatiti
ujimati se - ustručavati se
ujti - pobjeći
ulizši - uljezavši, od ***ulisti***
umeten - smućen
umiš - umješan, vješt
umin'je - umijeće
uprašati - pitati
usilan - silovit
uvistiti se - obavijestiti se, shvatiti
uvrijen'je - povreda
uzdaržati - posjedovati
uzgoru - gore

vadriti - udariti
vaju - gen. duala zamj. ***vi*** - vaš, vas
varh - vrh (prijedlog)
vartal - vrt
vaščina - pogrda, sramota
vazdakrat - uvijek
vazeti - uzeti
već, veće - više
velju - velim (stari oblik prezenta)
veruga - lanac
vid, ***vide*** - baš, istina je
viditi se - činiti se
viditi - znati
vim - znam, prezent glagola ***viditi***
višć - vješt
vite - znate, v. ***viditi***
vrana - vrsta morske ribe
vred - odmah
vuhliti - laskati, lisičiti

zabaviti - prigovoriti
zabiti, ***zabudu*** - zaboraviti
zacić - poradi, zbog
začinjati - pjevati
zaditi - škoditi
zagrubiti - zamjeriti se, sagriješiti
zatišan - suvišan
zaman'je - uzalud
zamirati - poštovati, častiti
zarčeći - gledajući
zasloniti - zaštititi
zastupiti - obraniti
zavijati - zaviđati
zdila - zdjela
zgajati - ugađati
zgar - odozgo
zgoditi - ugoditi
zlamen - znak
zlat - zlatan
zlohotnik - razbojnik, lupež
zlorušan - u zlom ruhu, loše odjeven
zoriti - paziti, gledati

žafran - šafran
žaja - žeđa
žara - zemljan sud za spremanje ulja
ždrib - žlijeb
žeja - žeđa
žilj (tal.) - ljiljan
žitak - život
živin'je - življenje, život
župa - kraj, krajina

Bilješka o autoru

Petar Hektorović

(Hvar, 1487. - Hvar, 13. ožujka 1572.)

Petar Hektorović je hvarski renesansni pjesnik i erudit, humanist značajan po svom po mnogočemu jedinstvenom djelu *Ribanje i ribarsko prigovaranje*.

Rodio se u uglednoj vlasteoskoj obitelji. Obično se potpisuje Petre, latinski Petrus Hectoreus, a talijanski P. Hettoreo. Nije utvrđeno gdje se i kada školovao, ali kako već u mladosti stvara na latinskom i talijanskom jeziku, može se pretpostaviti da je polazio hvarsku javnu školu, te da je školovanje nastavio u Splitu ili Italiji. Za razliku od svog oca Marina, koji je kao predstavnik plemića u Mlecima tražio pomoć protiv pučana, Petar Hektorović bio je naklonjen pučanima. Pobuna pučana (1510-1514) povod je selidbi cijele obitelji Hektorović, koja za vrijeme trajanja ustanka napušta Hvar. Hektorović će Hvar napustiti i 1539. godine, kada će sklanjajući se pred provalom Turaka potražiti skloništе u Italiji. Vrativši se na Hvar, posvećuje se gradnji starigradskog ljetnikovca Tvrdalj, koji će mu pružiti skloništе tijekom sljedeće turske provale (1571). O Hektorovićevom interesu za suvremenike, kao i o njihovim međusobnim vezama, svjedoče brojne poslanice (M. Pelegrinoviću, M. Vetranoviću, N. Nalješkoviću, J. Bartučeviću, H. Luciću), kao i njegovo jednomjesečno putovanje u Dubrovnik u proljeće 1557. godine, na koje je krenuo upravo s ciljem da

upozna dubrovačke pjesnike.

U mladosti, početkom 16. stoljeća, najvjerojatnije je pisao ljubavne pjesme koje nisu sačuvane, dok se iz poslanica razaznaje da se okušao i u dramskom stvaralaštvu. Hektorovićev je poznavatelj antičke i srednjovjekovne tradicije, dok je njegov opus nadahnut prvenstveno djelima Marka Marulića, kao i stvaralaštvom pjesnika dubrovačkog kruga.

Izlet morem, odnosno trodnevno putovanje brodom s ribarima Nikolom Zetom, Paskojem Debeljom i njegovim sinom, Hektorović je opisao, i kao dvanaesteračku poslanicu Jeronimu Bartučeviću uobličio 1556. godine. Objavio ga je u Veneciji 1568. godine pod naslovom *Ribanje i ribarsko prigovaranje i razlike stvari ine složene po Petretu Hektoroviću Hvaraninu.* Riječ je o jedinstvenom i originalnom djelu ne samo hrvatske renesansne književnosti, u kojemu Hektorović slavi običan puk i njegovu mudrost, prirodu i domovinu, a koje nije moguće jednoznačno žanrovski odrediti (svojevrsni putopis u stihu, ribarska ekloga, poslanica, realistična poema ili idila).

Naslovom spomenute *razlike stvari ine* uključuju prozna Hektorovićeva djela, ali i lirski intonirane nadgrobnice i poslanice (J. Bartučeviću, N. Nalješkoviću, Graciozi Lovrinčevoj i dr.), te *Od lika ljuvenoga*, odlomak prepjeva Ovidijevog spjeva *Remedia amoris*.

* * *

Hektorovićevo *Ribanje i ribarsko prigovaranje* jedno je od najvažnijih i najoriginalnijih djela hrvatske književne renesanse. U posveti svom prijatelju Jeronimu Bartučeviću na kraju spjeva djelo je datirano na 14. siječnja 1556, a zajedno s drugim Hektorovićevim djelima tiskano je 1568 u Veneciji pod naslovom *Ribanje i ribarsko prigovaranje i razlike stvari ine složene po Petretu Hektoroviću Hvaraninu*.

Sastoji se od 1684 dvostruko rimovana dvanaesterca i podijeljeno je u tri podjednaka dijela (dana).

Žanrovski, *Ribanje* je teško precizno odrediti: djelo je istovremeno i putopis u stihu, ribarska ekloga, idila, poslanica/epistola, realistična poema

ili spjev... odnosno originalna kombinacija svega navedenoga koja jednoznačno ne pripada ni jednoj konvencionalnoj književnoj vrsti toga doba.

Hektorović realistično opisuje svoje trodnevno putovanje s ribarima Paskojem Debeljom i Nikolom Zetom, od Starog Grada na Hvaru do Brača i Šolte, i natrag. Prenosi svoje razgovore s ribarima, opisuje njihove običaje, rad, njihovu mudrost i životnost, iskazujući svoje poštivanje i ljubav prema puku i običnom čovjeku. Na renesansni način ističe potrebu postizanja sklada s prirodom, diveći se ljepotama pejzaža pored kojih plovi, uz domoljubnu notu i ljubav za od Turaka ugroženi zavičaj.

Hektorović također iznosi svoje oduševljenje narodnim stvaralaštvom i folklorom: uz brojne poslovice i mudrosti koje mu pripovijedaju ribari, prenosi i četiri narodne pjesme, dvije bugarštice (*Kraljević Marko i brat mu Andrijaš* i *Radosav Siverinac i Vlatko udinski vojvoda*), i dvije lirske pjesme (*Naš gospodin poljem jizdi* i *I kliče devojka*). Za dvije od njih, *Radosava Siverinca* i *I kliče devojka* u prvo je izdanje *Ribanja* Hektorović uključio i notni zapis, što je najstariji poznati notni zapis narodnih napjeva u Hrvatskoj.

U djelu je očigledan utjecaj humanizma, moralizma i kršćanske filozofije, što se bez dvojbe može povezati s Marulićem, kojemu Hektorović daje posebnu pohvalu. *Ribanje i ribarsko prigovaranje* prvo je značajnije svjetovno realistično djelo hrvatske književnosti.

Tekst prema:

- Hanibal Lucić: *Skladanja izvarsnih pisan razlicih*, Petar Hektorović: *Ribanje i ribarsko prigovaranje i razlike stvari ine,* Pet stoljeća hrvatske književnosti knj. 7, Zora - Matica hrvatska, Zagreb, 1968.

Napomena o ortografiji (načinu pisanja)

Tekst *Ribanja i ribarskog prigovaranja* u najvećoj se mogućoj mjeri drži Hektorovićevog izvornog teksta. Da bi ga se približilo suvremenom čitatelju, neophodne su neke intervencije u izvorni način pisanja.

Kod Hektorovića, slično Maruliću, u odnosu na suvremeni jezik postoji

razlika u tomu što, pored izgovora glasova *lj* i *nj* kao jednog glasa (npr. *Tvrdalj, povoljnom, njega, kopitnjak*), koje Hektorović najčešće piše kao *gl i gn*, postoji i nesaliveni izgovor glasova *lj* i *nj*, koje Hektorović najčešće piše kao *ly* ili *ny*. Takav je izgovor ovdje označen apostrofom (*riban'je, prigovaran'je, bil'je*).

Impressum

Nakladnik:

Bulaja naklada d.o.o
Radnički dol 8
10000 Zagreb

tel. (besplatni): 0800/285252
(0800/BULAJA)

info@bulaja.com
www.bulaja.com

Urednik: Zvonimir Bulaja

Dizajn i prijelom: Bulaja naklada d.o.o.

Tehnička realizacija: Bulaja naklada d.o.o.

Oblikovanje naslovnice: Zvonimir Koščak

Za nakladnika: Zvonimir Bulaja

Pri pripremi ove elektroničke knjige uložen je maksimalni mogući trud i pažnja, te su svi uključeni materijali pažljivo kontrolirani, korigirani i testirani. Međutim, Bulaja naklada d.o.o. i autori ne mogu biti odgovorni za bilo kakve štete, izravne i neizravne, prouzročene upotrebom ove elektroničke knjige, odnosno pogreškama u tekstovima (nekompletni, netočni ili oštećeni podaci, greške pri unosu i slično).

Autorska prava na djela Petra Hektorovića su istekla, i ona su sada javno

dobro koje se nesmetano može kopirati. Međutim, sva autorska prava na opremu knjige (rječnik, napomene, bilješka o piscu...) su pridržana.

ISBN: 978-953-328-090-5

© 2011. Bulaja naklada d.o.o.

Bilješke

[1] *Hjeronim Bartučević* - Jeronim Bartučević, lat. Hieronymus Bertucius, književnik, učenjak, učitelj gramatike u gradu Hvaru. Žena mu je bila Jerkica Barbić, a Barbići su bili u rodu s Hektorovićima. Pribojević zove Jeronima *Atticus*, što znači: slavan govornik.

[2] *koji nas svih kruni po mnoga zlamenja* - koji nas natkriljuje mnogim krjepostima

[3] *čteć* **-** čitajući

[4] *I mnoga... do umora* - I mnogi poslovi koji su naporni / Ljude nasmrt iscrpljuju

[5] *kipu* - tijelu

[6] *brašno* - hrana

[7] *umeten povoljno brez sile* - zauzet po svojoj volji, bez prisile

[8] Na mjestu koje se otprije zvalo Tvardalj gradio je pjesnik veliku zgradu istoga imena. Pjesnik ga je gradio više od 20 godina. Prvi se put spominje Tvrdalj s perivojem u poslanici koju je Vetranović pisao Hektoroviću 1539, a u oporuci od 1559-1560. Hektorović određuje što i kako treba još dograđivati.

[9] *pravim* - govorim

[10] *Tvrdalj* je onda bio izvan grada, a Hektorović je stanovao u gradu. Jedna kuća s grbom Hektorovića nalazi se na trgu pred glavnom crkvom. Ali je Hektorović imao kuću i u gradu Hvaru.

[11] *svaka taj* - sve to, tj. grad, prijatelje itd.

[12] *poraja* - stvara, rađa

[13] *općini* - zajednici

[14] *Li ... svȉta* - Ali ne htjeduć u sebi se odreći savjeta mudraca (koji savjetuju odmor poslije rada)

[15] *čuju* - zastarjeli oblik prezenta 1. l. jednine od glagola *čuti* (osjećati)

[16] Ljeti se lovi riba (srdele) velikim mrežama za vrijeme mraka.

[17] *Sidro* - tako se zove sidro sa tri ili četiri kraka (grč. sideros = željezo), a drugo je *ânkora* sa dva kraka.

[18] *Der do dna* - Mreža pada prema dnu zbog olova na svojem donjem rubu, a pluto

je, nanizano na gornjem rubu, vuče prema morskoj površini, dok se mreža ne napne.

[19] *kopitnjak* - duga motka s kliještima za vađenje *kopita*, neke vrste kamenica

[20] *luča zametaj* - naramak luča, tj. smolaste cijepane borovine za svijetljenje

[21] *Koji š njim prisede da buca na ribe* - koji sjede uz njega da *buca* na ribe (v. rječnik)

[22] *Ploča* - mjesto na obali, kraj današnje ribarnice u Starom gradu, gdje su se ukrcali

[23] *Dolama* - Prema slikama radnika onoga vremena, imali su naši ribari duge dolame, zahvaćene pojasom, a na nogama oširoke, kratke hlače, podvezane pod koljenom. Na glavi se obično nosila mekana, pletena, kapa, slična fesu.

[24] *Kako tko ne spravi pinez punu zdilu, Al ne zna gdi stavi dragu rič i milu* - kao netko tko prije izlaska iz kuće nije spremio pod ključ punu zdjelu novaca, ili ne zna gdje je stavio nečije drago pismo

[25] *ne mnjaše* - ne sumnjaše

[26] *pobuk* - sprava za *bucanje* (v. rječnik)

[27] *ježina* - ženka morskoga ježa (*Paracentrotus lividus*). Lovi se obično tako da se krpa stare mreže zakvači na osti, pa se tom mrežicom ježina obavije i digne s morskoga dna. Ježine se zatim razbijaju, da im se izvadi ikra, koja se jede kao poslastica.

[28] *trate* - troše

[29] *rih* - rekoh

[30] *diliše* - otisnuše

[31] *Kabal* je rt na otvoru Starigradskog zaliva, a prostire se u obliku poluotoka od Zavale na zapad

[32] *Zavala* - uvala u Starigradskom zalivu, prva do koje su doplovili

[33] *jer mrižu zadiše u prvo metan'je* - mreža je zadjela, tj. zapela pri prvom bacanju

[34] *zaman'je* - zaman, uzalud

[35] *kolač od kamika* - prsten od kamena. Takav je kameni kolač služio kod ribanja mrežom; danas se upotrebljava prsten od željeza. Kad mreža *zadije*, onda se ona *provrgne*, tj. provuče kroz taj prsten i pušta se da prsten padne na dno, gdje je mreža zapela. Time sa mreža *oddila*, tj. otkvačila.

[36] *kud je ribam črida* - gdje je jato riba

[37] *izpletoše kako ribe ine* - manju ribu, zakačenu ili zapletenu u mreži, treba iskačiti ili isplesti

[38] *ojdoše* - ostaviše (u mreži)

[39] *rilo* - gubica

[40] *odzdola* - sa sjeverozapada; našemu je pomorcu "dolje" ona strana svijeta, gdje sunce zapada, a "gore" ona gdje se sunce diže

[41] *ručat* - doručkovati; "ručak" je prvi obrok, oko 9 sati

[42] *jidro napravi* - postavi jedro

[43] *od bada onoga* - do onoga rta (tj. Kabla)

[44] *kad je vitar u skut* - kad je vjetar u jedru

[45] *umin'jem i liti* - umijećem i godinama

[46] *da* - ali

[47] *ujde van* - iziđe van

[48] *dobudu* - dobijem, zastarjeli oblik prezenta

[49] *S voljom dim ovoga kî nas njim uzčtuje* - govorim s privolom gospodara koji nas njim časti

[50] *vim* - znam

[51] *izreče pritač tuj* - rastumači tu zagonetku

[52] *minuti* - nije jasno da li glagol minuti znači *misliti* ili *proći*

[53] *komu tî ne prosti* - kojega nisi poštedio

[54] *Pošad mu lustre zbroj kê srebro minuju* - pošavši mu ljuske zbroj, koje srebro nadilaze

[55] *svaki vas ufan stoj* - neka svaki od vas bude uvjeren

[56] *obezan* - zahvalan

[57] *Od sedamdeset lit daleč se ne čuju* - ne osjećam se daleko od sedamdeset ljeta (imao je tada 68)

[58] *na svit saj* - na ovome svijetu

[59] Ta "najljepša luka", kojoj Hektorović, pišući Bartučeviću, nije trebao kazati ime, može biti samo uvala Lučišće. U njoj se nalazi kuća iz 16. stoljeća koja je, jamačno, pripadala Bartučeviću.

[60] *Otca tere sina, vitezi obiju* - otac i sin, obojica vitezovi (Bartučević i njegov sin Hortensij)

[61] *s pokrovom odzgora* - njihov je brod imao platneni pokrov za sunce

[62] *Novi Grad* - danas grad Hvar (zvao se Novi Grad, nasuprot Starom Gradu)

[63] *junake* - momke, sluge; junak se u tom značenju i danas upotrebljava na našim otocima

[64] *počtovat* - počastiti

[65] *na volju brez priše* - po volji bez žurbe

[66] *sâd* - vinograd, osobito mladi. Klaić upozorava da se ta imenica, sudeći po Hektoroviću, upotrebljavala u sva tri roda: *sad, sada, sado.*

[67] *pod sincom* - pod sjenilom, u hladovini

[68] *potičući* - trčeći

[69] *svaki vaju* - svaki od vas

[70] *barže* - možda, zar

[71] *po nauku momu* - po mojoj navici

[72] *Nitkor vâs ne prosti tomu ni ovomu* - neka nitko od vas ne poštedi ni to ni ovo (jelo)

[73] *ner da se potrati* - nego da se potroši

[74] *Neg da za drugovja hrane odlučiše* - nego odlučiše pohraniti za drugi put

[75] *Kakono nevista...* - poput nevjeste koja previše želi, a usteže se reći dok je treći put ne pitaju, da uzima muža kojega jako želi

[76] *svaki vâs me zabi* - svi ste me zaboravili

[77] *tri* - tri pehara muškata

[78] *hrani onuda* - čuvaj za onaj put, za onuda

[79] *ćaćko* - otac, kao počasni naslov starijemu drugu.

[80] *došad* - došavši (pošto dođeš s vinom)

[81] *prid nami totu steć* - pred nama tu stojeći

[82] *ne zabavi* - ne zamjeri mi

[83] *tančinu* - teško razumljivu stvar

[84] *za sarca lahčinu* - da olakšam srce

[85] *Grad Novi* - Hvar, jer Bartučević je iz Hvara

[86] *za posluh* - iz poslušnosti

[87] *Solinska rika* - rijeka Jadro u Solinu

[88] s trima redovnicima s kojima se tamo spustih

[89] *Bud' da š njimi...* - premda s njima bijahu još mnogi drugi, jednoga reda bijahu u bijeloj skupštini (tj, pripadali su redovnicima bijelih haljina, dominikancima)

[90] *I kî jim služahu pripravni k volji njih* - i oni koji im služahu stojeći im na usluzi

[91] *obid* - ručak, jelo u podne

[92] *Kon Urmanić mlina i kol njih kaštila* - kod Urmanića mlina i kod njihovih kaštela (utvrđena kuća)

[93] *moj ti svit* - moj ti je savjet

[94] *jer ti ću čudo rit* - jer ću ti mnogo toga reći

[95] *Kî ne zlamenuju jizbinu stavljenu* - koji ne blagoslove jelo postavljeno na stol

[96] *dobro se uvisti* - dobro se uvjeri, znaj

[97] *zamirah ga vide* - doista sam mu se divio

[98] *pȉća* - jelo

[99] *mlajši se dostižu* - mlađi se natječu

[100] *podvižu* - podižu, odnose (sa stola)

[101] *da prosi* - neka pita

[102] *vode bihu...* - sudovi s vodom iz rijeke

[103] *razloženi* - porazmješteni

[104] *sir starže* - uz jelo se posluživao sir koji se strugao na trenici (trenica se u Starom Gradu zove *targača*).

[105] *naju* - našim

[106] *zamira* - cijeni

[107] *rič prostira* - prostre riječi, tj. počne govoriti

[108] *zoreći* - pozorno prateći

[109] *kako u zarcalo* - tj. jasno

[110] *svita od počala* - od početka svijeta

[111] *saj* - ova

[112] *potvarjuje* - potvrđuje

[113] *zato nu pomuči* - zato ušuti

[114] *svaki vaju* - svaki od vas

[115] *ča mali poznaju* - što malo njih zna

[116] *stavmo* - pretpostavimo

[117] *kad ju ne pomore* - ako ju ne pomogne

[118] *pojima* - hvata

[119] novu ili staru, samo da je cijela

[120] *svrući* - zagrij

[121] *bantuze* - čašice za puštanje krvi

[122] *neće ju nigdar čut* - neće je uopće osjetiti

[123] *ako ne ostine* - ako se ne ohladi

[124] *postavši* - počekavši

[125] *najslaje* - to je u moru slatka voda, koja ishlapljuje

[126] *zastupi* - pokrije

[127] *nikada* - nekad, katkad

[128] *najliše* - osobito

[129] *ne prašćajuć trudu* - ne žaleći truda

[130] *Malo pridišući k ognjišću dotiče* - malko odahnuvši k ognjištu dohita

[131] *pokriv* - poklopac

[132] *Da načine take nî nam bil otvoril* - ali nam nije otkrio takva tumačenja

[133] *drugovja* - drugi put

[134] *Na čemu ostasmo, niktor nâs ne vidi* - što da mislimo o tome, nitko od nas ne zna

[135] *on vlastelin* - tj. Bartučević

[136] *Istinu od toga, zna l' pilozopiju* - ako zna filozofiju o tome, tj. ako je učen

[137] *onuje* - onuđe, onuda, još dalje

[138] *taki se ne pravi nigdire ni čuje* - o takvom se nigdje ne govori i ne čuje

[139] *kê druzi ne mine* - koji drugi ne nadilaze

[140] *inud se ne brodi* - drugdje ne putuj

[141] *užina* - jede užinu, popodnevni obrok oko 5 sati

[142] *i postav nikôko* - i postajavši neko vrijeme

[143] *nikada postajuć, nikad postupaje* - katkad zastajkujući, katkad hodajući

[144] *i dobro postasmo* - i dobrano zastasmo

[145] *jur sunce zahodeć* - dok je sunce već zalazilo

[146] *siti* - do sita, do mile volje

[147] *Sulet* - otok Šolta

[148] *varh vitra* - na vjetar, tj. prema strani vjetra (puše smorac, tj. maestral, jedrili su prema zapadu da ih vjetar ne bi zanio kad bi jedrili ravno na cilj)

[149] *ozdol* - odozdo, tj. sa sjeverozapada. Kako se već rano pojavio slabi smorac (maestral), mogli su znati da treba očekivati jači vjetar iz tog smjera

[150] *Bugaršćina - bugaršćica, bugarštica, bugarkinja,* narodna lirsko-epska pjesma obično u petnaestercu ili šesnaestercu. Cvala je u Boki Kotorskoj, Dubrovniku, na dalmatinskim otocima i u užoj Hrvatskoj od 15. do kraja 18. st., kad je gotovo sasvim istiskuje epska pjesma u desetercu. Metrički oblik bugaršćice došao je, po nekim mišljenjima, u hrvatske krajeve s istoka, pa je razumljivo što je Paskoj pjeva "sarpskim načinom". Izvan spomenute aree nije zabilježena njezina pojava.

[151] *za trud ne čuti* - da ne osjetimo umora

[152] *kako da se utiče* - kao da se natječe

[153] *sta* - su (ostatak duala)

[154] *već ... nigda* - ali jednom

[155] *da bi mi na povrate* - kad bi mi se to vratilo

[156] *vinca od zabitja* - vina zaborava

[157] *Li uskori mu se hoćeš, mila majko, nadijati* - ali uskoro mu se možeš, mila majko, nadati

[158] *ljubima* - ljubimna, draga

[159] *Siverin* - najvjerojatnije Turnu Severinu, rumunjski grad na lijevoj obali Dunava

[160] *Ne znam veće...* - Ne znam hoću li te više vidjeti, ne znam hoćeš li me više vidjeti.

[161] *bilige* - biljege, znakove

[162] *ujimaše* - ustezaše, tj. ne htijaše odgovoriti

[163] *padnuo* - stao, počeo

[164] *pripade* - dođe

[165] *Ovo ti se brode...* - evo ti dolaze turske kiridžijske karavane, tj. povorka natovarenih životinja

[166] *da isto* - nego samo

[167] *udinski vojvoda* - iz grada Vidina u Bugarskoj, na desnoj obali Dunava

[168] *jure* - jur, već

[169] *smȉrio* - smjerio, naciljao

[170] *izvarnuo* - izmakao, obranio

[171] *prija* - primi, zaustavi

[172] *obsiče* - opsiječe, tj. odreže

[173] *pričao* - počeo

[174] *Tuj mi se je* - Radosav se rasrdio na Vlatka

[175] *zagubiti* - pogubiti

[176] *obrati* - odabrati

[177] *da jim činju družbu* - da im činim društvo (kod ručka)

[178] *za pravi družbene* - zbog društvenog zakona

[179] *jaše* - uzeše, staše

[180] *napirući* - napirući na vesla

[181] *klikoše* - zapjevaše

[182] *od bojka ne dobegla* - iz boja se ne vratila

[183] *Pajazitu na Portu* - Bajezidu u Carigrad; dva su cara toga imena: Bajezid I (1347-1403), osmanski sultan, sin Murata i Bajezid II (1446-1512), koji je stolovao u Carigradu (Turci su ga osvojili 1453.); *Porta*, odn. *Visoka Porta* bio je najprije naziv za bizantsku, a kasnije za sultanovu vladu, odnosno za Carigrad

[184] *obetuju* - zavjetujem se, obećajem (zast. oblik prezenta 1. l.)

[185] *jižju* - jezdim, jašem (zast. oblik prezenta 1. l.)

[186] *Sveta gora* - Athos na poluotoku Halkidici u Grčkoj; zavjetuje se da će postati kaluđer

[187] *Bračkoga otoka* - otoka Brača

[188] *ne vim zač* - ne znam zašto. Riječ je o strujama koje se pojavljuju u tjesnacima zbog izmjene plime i oseke. Dok nastaje plima, teče voda s otvorenoga mora prema zatvorenijem dijelu, a obrnut je smjer struje kod oseke. Za vrijeme plime ide, dakle, struja kroz tjesnac između Šolte i Brača izvana unutra,tj. s juga prema sjeveru, a obrnuto kod oseke. Te su struje to brže što je veća razlika između visoke vode i niske vode, kako je to u doba uštapa i mlađa.

[189] *staje* - sastaje; taj se tjesnac između Brača i Šolte danas zove Splitska vrata

[190] *čtovat* - častiti

[191] *ježin...* - ježine se razbijaju da se izvadi jestiva ikra

[192] *prik gore* - preko brda

[193] *zač* - jer

[194] *procip* ili procipac je sir umetnut u škripac trstike ili u rascijepanu grančicu, pa se tako peče na žeravi

[195] *sladak se...* - kaže se da je sladak san pod takvom sjenom

[196] *tokoj* - također

[197] *Nečujam* - uvala i mjesto na sjevernoj strani otoka Šolte

[198] *Don* (naziv svećenika) *Dujam Balistrilić* (tako ga piše Marulić) bio je Marulićev kum, kojemu je posvećena "Judita"

[199] *zavi* - ogrne se redovničkim ruhom

[200] *njemu* - Bogu

[201] *trata* - mreža potegača koja se vuče po dnu

[202] *dugo vrime...* - od 1510. do 1512.

[203] *čtil* - štio, čitao

[204] *našu ... stranu* - našu zemlju

[205] *slovinski* - hrvatski jezik, u opreci prema latinskom

[206] *latinski* - Marulić je svojim djelima pisanim na latinskom jeziku u svoje vrijeme stekao veliku slavu u humanističkoj Europi; djela su mu doživjela mnogo izdanja i prevedena su na mnoge jezike

[207] *pisma* - spise, djela

[208] *knjižnici* - književnici, učenjaci

[209] *kojih glas mukal nî* - kojima je glas jasan, tj. slavan

[210] *protica* - ističe se

[211] *sežanj* ili hvat je mjera dužine, koliko čovjek može raširenih ruku doseći. Kao stalna mjera iznosi 1 sežanj 183 cm; oni su dakle prešli oko dvije milje

[212] *al bihu...* - ili bijahu tome uzrok kopita, ili ježine

[213] *jedan mre...* - jedan umire od jeda, a drugi se brine

[214] *pak su se svidili* - zatim su se sjetili

[215] *da su...* - da su to zaboravili poslužujući pastira

[216] *po krajih* - po rubu

[217] *tegom* - marom, trudom

[218] *načina staroga* - na starinski način; možda u kasnogotičkom stilu (Fisković)

[219] *malo t' me ...* - Hektoroviću nije žao zbog izgubljenog pehara, nego zbog onoga koju mu ga je darovao

[220] na dnu pehara bio je ukras s polumjesecom i zvijezdom

[221] *moriškimi slovi* - maurskim, tj. arapskim slovima

[222] *zabivši se* - zbunivši se

[223] *jedan sprid...* - veslajući jedan naprijed a drugi natrag, okrenuše brodicu u mjestu

[224] *uzgoru* - prema istoku

[225] *vid se omarsismo* - Zbilja se zabunismo

[226] *priče* - poče

[227] *veće pomnju...* - više čovjeku koristi biti pažljiv nego raditi kakav posao i mnogo zaraditi

[228] *pomen* - pomnja, pažnja

[229] *stoke* - stečevine, imetak

[230] *toj ve si domodar* - ako li si domaćin

[231] *lahko ćeš...* - lako ćeš dospjeti tamo gdje se takvi nemarni ljudi sastaju

[232] *malo stavši* - prestadoše voziti kad su stigli blizu kraja

[233] *nuti sriće naju* - gle naše sreće

[234] *na pospih nizdolu* - dalje prema zapadu

[235] *Hoć mi ...* - Hoćeš li mi otpijevati, ne zaostajući za mnom, ono što ću te pitati pripijevajući?

[236] *zgoditi* - ugađati

[237] *misto* - prostor

[238] *jer svaka uzdarži* - jer sve stvari sadrži

[239] *da viju* - da znam

[240] *Kô svuda protiče, kô svude prohodi* - Koje svuda projuri, koje svuda prolazi

[241] *Od tih čim...* - Od onoga čime rađa svijet, najjača je potreba, jer sve nadilazi.

[242] *vridnije* - vrednije, marljivije

[243] *vsaka iznahodi* - sve otkriva

[244] *vele teško...* - Vrlo teško breme katkada olakša

[245] *časa ne more...* **-** Ni časa ne može stati, najbrže prolijeće

[246] *blag jest...* - Bogat je onaj koji ga, znajući ga, cijelo troši na dobro!

[247] *rec' mi...* - Reci mi što je teško a što lako, ako znaš

[248] *pokojan* - spokojan, miran

[249] *mučno se još ima* - drži se da je još teško

[250] *u greb* - u grobu

[251] *sebe ukloniti* - kloniti se

[252] *kom kripostju...* - koja će krepost uznijeti mladog čovjeka?

[253] *zališan* - neumjeren

[254] *snižiti* - poniziti

[255] *umin'je visoko* - visoki um

[256] *sumljive* - neizvjesne, nesigurne

[257] *gladko* - lako

[258] *ufan'je kim žude* - nada za kojom žude

[259] *kâ t' se...* - koji ti se brod čini najboljim i najpouzdanijim?

[260] *kâ dugo putovav...* - Koji, došavši kući nakon duga putovanja, miruje.

[261] *ne pridiše* - bez predaha

[262] *i dobri postajuć* - i dosta zastajkujući

[263] *na izmin klikoše* - naizmjence zapjevaše

[264] *naučeni* - učeni

[265] *skladni* - jednaki

[266] *prilika* - sličnost

[267] *povodni* - zauzdani

[268] *kî se riju* - koji se ritaju, opiru

[269] *ki gredu veseli...* - koji idu veseli dok ih ne spoznaju, prozru

[270] *zlamen* - značenje, vrijednost

[271] *žara* - zemljan sud za spremanje ulja

[272] *dobra činjen'ja* - dobra djela

[273] *od počala* - od početka, tj. uvijek

[274] *mislidir* - misli der

[275] *grubu* - ružnu

[276] *mučan* - jadan, nesretan

[277] *nač more iziti* - na što to može izaći

[278] *nasvade* - osvade, prokažu

[279] *o tomu* - zbog toga

[280] *s takimi...* - zar s takvima [ženama] nije teži sav život

[281] *zlobe i...* - odučiti se od zloba i prijašnjih samovolja

[282] *hlepi i tira* - želi i tjera (lovi)

[283] *ogaru velomu* - velikom lovačkom psu, hrtu

[284] *vasda* - nikada (u niječnoj rečenici)

[285] *tiri* - zatire

[286] *razpravljivac* - ogovarač

[287] *vuhleć* - laskajući

[288] *ričmi brez otvora* - zagonetnim riječima

[289] *Fitagora* - Pitagora, grčki filozof i matematičar

[290] *općena stanjica nima se pustiti* - opći put ne smije se napustiti

[291] *ni na nje mokrit poj* - nemoj na njih mokriti

[292] *protiv suncu stati nimaš* - prema suncu stati ne smiješ

[293] *nemoj to dati* - nemoj to dopustiti

[294] *svej* - uvijek

[295] *Čin' da t' se...* - nastoj da ti se ruka ne poduhvata gašenja vrućeg pepela na kojem će ti kipjeti lonac (Klaić)

[296] *nigdar prik statire ne skači hudobno* - nikad preko vage (kantara) ne preskači sa zlom namjerom

[297] *stol* - stolica

[298] *kraj morski minujuć* - prolazeći kraj morske obale

[299] *more se pinići* - dok se more pjenilo (od njihova veslanja)

[300] *ušće od luke* - ušće ili vrata luke Nečujam

[301] *totu plav staviše* - tu brod smjestiše; najbliže mjesto gdje su se mogli za noć zakloniti nalazi se za rtom kod ulaza, a zove se Bok od Rata

[302] *ne pridišu* - bez predaha

[303] *na prišu* - na brzinu, žurno

[304] *u luku* - iz Boka od Rata, gdje su noćili, uputili su se u nutrinu uvale

[305] *plav surgavši* - osigurati brod sidrom

[306] *ustavši* - izišavši na kraj

[307] *molbe svaršismo* - molitve obavismo

[308] *pojaše* - napajaše

[309] *virnu* - pobožnu

[310] pjesnik tu napominje Bartučeviću da mu je već gore pisao o tim redovnicima (o Balistriću i Maruliću)

[311] *obično* - domaće

[312] *ka se teži* - koja se obrađuje

[313] *svuda obajdosmo* - sve obiđosmo

[314] *otajdosmo* - otiđosmo

[315] *čudo* - mnoštvo

[316] *on kî ih dosiže* - onaj (ribar) koji ih dohvata. "Mreža se diže tako da nju jedan ribar dohvata redom dio po dio, a drugi je prima i slaže, pri čemu se neke ribe oslobode, a druge se kasnije ispliću iz mreže" (Bujas)

[317] *s strahom* - oprezno; naime, bojeći se da se ne ubode na otrovnu peraju ribe pauka

[318] *čujaše* - čuđaše

[319] *vid bi se utrudio* - doista bi se umorio (kad bi ih pokušao zbrojiti)

[320] *izplitahu* - ribe zapletene u mrežu treba isplesti

[321] *plaho* - naglo

[322] *kopore* - koprca, praćaka

[323] *niki veli bok* - neka uvala, ubočeno mjesto obale, ne duboka uvala. Taj *niki veli bok* bila je posljednja postaja kod obilaženja luke Nečujma. Ime je toj uvalici Šumpljivena

[324] *odveće dobar smok* - osobito dobro jelo

[325] *najedno* - zajedno, ujedno

[326] *galija* - veći brod namijenjen trgovini (ne ratna galija)

[327] *od nas* - prema nama

[328] *mi jim povidivši, ino ne iskaše* - kad im odgovorismo, drugo ne zatražiše

[329] *Stari Hvar* - Stari Grad

[330] *da viju* - da vidim

[331] *za ljubav ne novu* - u ime stare ljubavi

[332] *za milost* - iz ljubaznosti

[333] *poljubi, počtova...* - kao uzvaniku iskaže ljubav i čast vrlo ljubezno

[334] *zidan'ja mojega* - moje građevine

[335] *ribe* - bili su to, kao i danas u ribnjaku Tvrdalja, cipli

[336] *i sve njih konike* - i njihove klijeti. To su dva presvođena prostora, koja čine podzemni nastavak ribnjaka, gdje se ribe mrijeste. Nad ulazom tih klijeti je napis "Nihil occultum" (Ništa nije tajno)

[337] *sajene višćimi rukami* - sađene vještim rukama

[338] *ne odklada* - ne izostavlja

[339] *smokva indijana* - kaktus (indijska smokva)

[340] *kô obada* - koje bode

[341] *dom Mavar* - dubrovački pjesnik Mavro Vetranović (1482-1576) poslao je Hektoroviću različito bilje za perivoj; kao benediktinac koji je živio u samostanu, Vetranović je bio dobar poznavatelj hortikulture

[342] *ke hrani* - koje čuva

[343] *Jednu živu vodu...* - U perivoju je bunar sa živom vodom, koja je gotovo slatka. Od toga bunara, čini se, teče voda podzemnim žlijebom (*ždribom*) u ribnjak. Na tom se mjestu još danas nalazi, ali pod razinom vode ribnjaka, onaj kameni sud (*on sud kameni*). Očito se površina vode podigla poradi općeg spuštanja tla, što pokazuju i rubovi ribnjaka. Sve nabrojane "vode" mogu se i danas naći u Tvrdalju i perivoju, samo je Dragovoda na vanjskoj strani zida, uz glavna vrata zgrade.

[344] *pisma* - natpise

[345] *u kami dilana* - isklesana u kamenu; natpisi su se sačuvali do danas

[346] *na mista zidana* - uzidana mjesta, mjesta gdje je koji natpis uzidan.

[347] *tarpezu kamenu...* - ploča toga kamenog stola urešena je ornamentom loze s grozdovima, u sredini je grb. Danas se nalazi uzidana kraj ribnjaka.

[348] *meu sâda* - među nasadima; *sâd* znači i nasad, vrt, voćnjak, mali vinograd

[349] *početke* - gradnja nije bila gotova

[350] *tvardine* - utvrde, kule. Dvorac je bio utvrđen, jer je bio izvan grada, u opasnosti od Turaka i gusara

[351] *neka svaka sidi...* - Neka svaka ostane ondje gdje će se kasnije znati

[352] *shranicu* - spremicu, mjesto za čuvanje

[353] *ku ne hti praviti* - o kojoj nije htio pričati

[354] *peć* - peć za kruh

[355] *darvarica* - spremište za drva, streha

[356] *kokošinje misto* - kokošinjac, mjesto za kokoške

[357] *poskita* - pokloni

[358] *praznovat* - dangubiti

[359] *uprosi* - upita

[360] *mni mi se* - čini mi se

[361] *gospodar* - vlasnik galije

[362] *po broju* - po redu

[363] *od broja velika* - od uglednih ljudi

[364] *lantinu svarnuše* - dok su vozili, bila je lantina sa smotanim jedrom privezana uz jarbol, a sad je odvezaše i tako "svrnuše", da mogu napeti jedro

[365] *timun načinivši, vesla zamaknuše* - postavili su kormilo, a vesla, koja su dotada bila namještena za voženje (poprijeko na rubovima lađe), trebalo je "zamaknuti", tj. izvaditi i položiti tako da ne smetaju kod jedrenja

[366] *uzbudiv* - probudiv

[367] *tikom teciše* - trkom trčaše

[368] *rike pristanihu* - rijeke se zaustaviše

[369] *postupajuć* - plešući

[370] *Za sladkost...* - zbog slatkih Orfejevih pjesama, kojima je krotio zvijeri, pokretao kamenje i drveće, i zaustavljao rijeke

[371] *čujaše* - čuđaše; čudno im je bilo što je vjetar tako rano slabio, jer smorac obično pada tek sa zapadom sunca

[372] *skuta potegnuvši, da vitar padaše* - Kako jedro *(skut)* nije bilo puno, trebalo ga je pritegnuti da zahvate vjetar njegovim boljim položajem.

[373] *čtuje* - časti (jelom)

[374] *raztrati* - rastroši

[375] *da se ne zabude* - da se ne zaboravi

[376] *prijat* - primiti

[377] *nadijat* - nadati

[378] *ter čin' da...* - te se potrudi da prestaneš ići sa zlima

[379] *od sitošće...* - od sitosti dolaze uvrede i svađa

[380] *milujmo zaloga jer je nepokojan* - ljubimo zloga jer je nespokojan

[381] *na sridu* - na sredinu

[382] *čuj se...* - čuvaj se, ne varaj, ne pravi se veći od svih

[383] *sile* - nasilja

[384] *najliše* - osobito

[385] *da te ne uzbisni...* - da te ne uzruja više nego što je trebalo

[386] *saznaj vrime kô je* - upoznaj pravo vrijeme

[387] *smarsi* - raspršiti

[388] *sa iskarnjimi miruj* - sa susjedima živi u miru

[389] *ne prijam ovi svit* - ako ne primiš ovaj savjet

[390] *oberi prî škodu* - radije odaberi štetu

[391] *porugan žitak* - preziran život

[392] *zabiv škodno bitje...* - zaboravivši štetu (štetno stanje) koju imaš, poslije ćeš sjediti u miru, a nepošten će te dobitak uvijek gristi

[393] *ne plaši* - nemoj se prenagliti

[394] *svaka* - sve, sve stvari

[395] *oditi* - opremiti

[396] *tim dvojim* - tima dvoma

[397] *zlata imaš...* - ako imaš puno zlata i srebra, brzo svojim ustima napravi prave žvale (kao na konjskoj uzdi), a riječima vagu na kojoj ćeš odmjeriti, pri svakom svom postupku, ono što budeš govorio

[398] *pomanjkati* - pogriješiti

[399] *najliše gdino viš* - osobito kad znaš

[400] *huje* - (još) gore

[401] *u shranu* - na čuvanje

[402] *neuzmožne stvari ne hlepi* - ne žudi za nemogućim stvarima

[403] *na stani* - kod kuće

[404] *al duglje al šire* - dulje ili šire, tj. drugačije nego obično

[405] *poboljšati duševno* - postati bolji savjesno živeći

[406] *brašno* - hrana; imetak

[407] *bolezan ga vari* - bol ga muči

[408] *svih* - nikoga (uz niječni glagol)

[409] *nač sarce kopore* - za čim ti srce kuca, žudi

[410] *nikoga* - nekoga

[411] *čestiti* - usreći

[412] *koja su snažnija...* - ne istražuj preteške stvari i ne ispituj koje su stvari finije, preteško shvatljive

[413] *optići* - množi se

[414] *Premda će...* - upozorenje na sudnji dan

[415] *pogledati...* - samilosno pogledati potrebe bližnjih

[416] *dotekal* - postigao

[417] *kripost mnogu prave* - kažu da je velika vrlina

[418] *dare* - poklone, mito

[419] *brez razprave* - bez prigovora

[420] *skupost* - lakomost

[421] *svoj stan* - svoje stanje

[422] *nenavidi* - prezire, mrzi

[423] *i takove naravi...* - čuje se da ima darova takve vrste

[424] *pristupa* - prestupa, krši

[425] *ne muči* - ne prešućuje

[426] *činit ne sidi* - ne oklijeva činiti

[427] *gdi god se...* - gdje se god u kući goji oholost

[428] *uzmažu* - zamažu (laskajući)

[429] *biga* - bježi

[430] *kad ga tko ne tira* - kad ga nitko ne tjera

[431] *brez sumnje* - siguran, bez straha

[432] *cić dragosti* - zbog ljubavi

[433] *udi* - škodi, šteti

[434] *kad se tko...* - Kad se tko ne čuva, kad se ne nada

[435] *ne zabude* - ne zaboravi

[436] *ča more zadije* - naškodi u čemu može

[437] *čuj ga se kôko mož'* - čuvaj ga se koliko možeš

[438] *ima liše* - mora iznad

[439] *da guli...* - da čupa sve tmine i zlobe

[440] *ne scinili* - ne cijenili, prezreli

[441] *primilo* - premilo, ljubazno

[442] *saržbeni* - svadljivac

[443] *podbuja* - potiče

[444] *divstvo* - djevičanstvo

[445] *spametljiva* - pametnoga, mudroga

[446] *veće je pristalo* - više se pristoji

[447] *povidaju* - pokazuju, pričaju o nama

[448] *na toj potaknutje...* - na to potiče svakoga vjernika

[449] *po nauk svoj* - po svojoj navici

[450] *doteče* - pribavi

[451] *stane* - sastane, sretne

[452] *kada se...* - Kada god na tebe pomisli

[453] *napinuše* - malo se napiše

[454] *večernja* - crkveni obred koji se moli oko 4 sata posljepodne; put od Nečujma do Kabla (14 milja) prošli su brzo, jer im je vjetar bio povoljan

[455] *u najbolje doba* - jer tada više nije jaka ljetna žega

[456] *znoj* - jer tada je vjetar pao, pa se opet digla vrućina

[457] *tašća* - prazna, jer su ranije objedovali

[458] *vincem pripivati* - uz jelo su pijuckali vino

[459] *pri moru na kraju* - na obali uz more; mjesto gdje se pjesnik iskrcao zove se Bok od Kabla

[460] *zlorušni* - loše odjeveni

[461] *ugarci* - ugrci ili ogrci, najobičniji morski puževi naše obale (u Splitu nanare, u Dubrovniku narikle)

[462] *čul si* - pjesnik se obraća Bartučeviću

[463] *Diojena* - Diogena, grčkog filozofa stoika koji je živio u bačvi

[464] *nezadnjena* - bez dna

[465] *zavijaše* - zaviđaše

[466] *Aležandar cesar* - car Aleksandar Veliki

[467] *jah* - počeh

[468] *vite* - znate

[469] *veći* - trajniji

[470] *ne zagrubi* - ne ogriješi se

[471] *nasloni* - oslonci

[472] *u tašćadi* - isprazno, uzalud

[473] *počten'ja* - poštivanja

[474] *tege pušćati* - radove , poslove ostavljati

[475] *Jednomu i drugomu* - misli se na roditelje

[476] *putju ne zgrišati* - ne sagriješiti bludno

[477] *vare* - muče

[478] *zakona uvrijenje* - povredu zakona

[479] *stalnovito* - stalno

[480] *oćućen'ja* - osjetila

[481] *čudna množ* - veliko mnoštvo (ljudi)

[482] *tašćina* - taština, tj. nevrijedne stvari

[483] *obonjan'je* - vonjanje, miris

[484] *taknutje* - opip

[485] *milosardja dila...* - djela milosrđa se dijele na djela tjelesnog i duhovnog milosrđa

[486] *pitajuć lačnoga* - hraneći gladnoga

[487] *upravljajuć* - popravljajući

[488] *s naredne beside* -sa zgodnom, prikladnom riječju

[489] *usilnih* - silovite (ljude)

[490] *sebe iskarnjega* - svoga bližnjega

[491] *š njih ne krene* - ne odstupa od njih, tj. od zakona

[492] *ne pošav nazada* - ne zaostajući

[493] *na naš kraj* - na našu obalu, na naš otok

[494] *prem toj svaršivši* - čim to svrših

[495] *malo potarpivši* - malo se ustrpivši, pošto smo malo pričekali

[496] *odzgori* - na istoku

[497] *vazamši svićalo* - uzevši svijeću koja se postavi na pramac da osvijetli dno s pomoću *luči*, smolaste borovine, koja se stavlja na rebra svićala; pod svićalom se riba lovi ostima u noćima bez mjesečine

[498] *ploviše* - plivaše

[499] *teg težati* - raditi posao

[500] *kako se gdi htiše* - kako je gdje trebalo

[501] *grišio* - pogriješio, promašio

[502] *prežaše* - vrebaše

[503] *vijaše* - viđaše

[504] *rape* - rupe

[505] *jastog* je dubinski morski rak. Kako se tu spominju štipala, po srijedi je rak hlap

[506] *prid samu Zavalu* - to mjesto pred zavalom zovu ribari Zubačni bok (Bujas)

[507] *oni* - onaj lov; pjesnik uvjerava Bartučevića da je taj noćni lov bio najljepši

[508] *malo mraka biše* - izašao je mjesec (*mrak* je naziv za noć bez mjeseca, doba za noćno ribanje)

[509] *razpravljati* - raspremati, svlačiti

[510] *priča* - poče

[511] *I nam ti se grusti* - mučno nam je

[512] *vele* - odveć

[513] *družina* - ribari imaju svoju družinu za lov velikim mrežama

[514] *k Visu na Komižu* - Mjesto Komiža na otoku Visu je odvajkada važno ribarsko mjesto na zapadnoj obali otoka Visa; tu se love i sole srdjele

[515] *za nestvu* - da se ponese; poslije ribanja se noćna lovina dijelila, da svaki ponese svoj dio kući

[516] *gdi može doteći* - kako je moglo doteći; dijelovi lovine su samo približno mogli biti jednaki

[517] *meu nami je gora* - Bartučević je stanovao u novom gradu Hvaru, pa bi trebalo prenositi ribu po ljetnoj vrućini preko gore koja dijeli Starigrad i Hvar

[518] *skončan'ja* - smrti

[519] *MAG.* se može čitati *magistro* ili *magnifico*. To posljednje odgovara bolje hrvatskomu naslovu, što ga inače daje Hektorović Bartučeviću: dostojnomu.

[520] Hjeronimu Bartučeviću, vitezu dostojnom, Hektorović, ostajući uvijek pripravan na tvoje želje, tebi ovaj vijenac savi od vječnoga lišća. *Petar Hektorović,14. siječnja 1556.*

[521] *Mikša Pelegrinović* (oko 1500-1563) već se 1523. spominje kao *defensor* hvarske komune, od 1535. notar je u Korčuli, a od 1549. do smrti kancelar *in criminalibus* u Zadru. Autor je maskerate *Jejupka (Jupka, Jedupka)*, jednoga od najizvornijih i najboljih djela stare hrvatske književnosti.